

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆ

Դեսրնյի, ԱՄՆ

Աղրեթանի նախագահ Իլիամ Ալիելը բանից կրկնել է, որ Ղարաբաղի հականարտությունն ավարտված է, բանի որ Բաքուն այդ հարցը լուծել է բանի ուժով։ Իրենց հերթին Աղրեթանի բաձրասահման դաշտունակը ոչ մի առիթ բաց չեն թողել 2020 թվի ադրբայի 44-օրյա դատերազմից հետո կրկնելու եւ հաստակելու իրենց նախառարի խոսքեր։

Սակայն միջազգային համրության գործողությունները ցույց են տալիս, որ Ադրբեյչանին չի մնացել իր վերջնական վճռության արձակել այդ հարցի վերաբերյալ բայց որոշ ժամանակում

բայալ, և ապա ուստի օգնական կողմերի համար հակամարտությունը դեռ կարգավորված չէ:

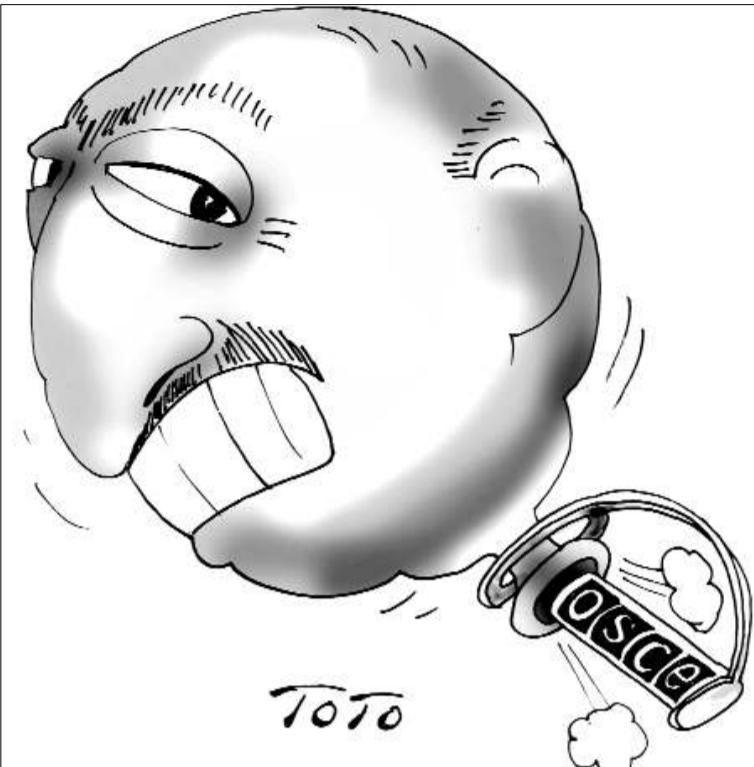
Վեցին իրադարձությունները առավել ցայտուն կերպով բացահայտեցին, որ նիշագգային հանրությունը՝ Արևանութը նաև ավորամես, այդ հարցը վերցրել է իր ձեռքում՝ ի հեջուկս Արդուուսի:

Որոշակի երկու իրադարձություններ հսակորեն ցույց են տալիս կողմերի միջեւ եղած տարբերությունները: Մեկը Շուշիում կազմակերպված հավաքն էր, որին 60 երկրորդի ներկայացնություններին էր հրավիրել Աղրթօնանը, ցույց տալու համար դասերազմի ժամանակ ունբակոծումից ավելիված ժաղաքի վերակառուցումը, մյուսը՝ ամերիկացի փորձառու դիվանագետ Ֆիլիպ Թ. Ուիթերի նշանակումը որպես ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի նոր հանձնախառնություն:

Առաջինի դեմքում, Երկու Երկրների՝ Ս. Նահանգների և Ֆրանսիայի ներկայացողությունը, որոնց Ռուսաստանի հետ միասին Մինսկի խմբի համանախազահներ են, ցուցադրաբար ներկա չեն գտնվել Ծուշիում կազմակերպված հավաքին, զայրացնելով աղքածանցի բարձրասիճան դաւանանակներին, ոսկի ու նրանց բացակայությունը հստակ ուղերձ է այն մասին, որ Բաբին դեկավանները աղավաղված ծետով են ներկայացնում իրականությունը միջազգային դիվանագիտական համության:

Եւկրոնի դեմքում, Ասխա-
ձեռնությունը մահվան դրուն էր
հասցրել Աղրեջանի դեկապա-
ներին, որպիտեւ այդ նօանա-
կումը խոսում էր Մինսկի խճիք
Վերականգնման եւ Հարավային
Կովկասում անավարտ մնացած
իր սամանած դարտավորությու-
նը ավարտին հասցնելու վճառ-
աւութեամ նախին:

Աղքաղանի մարտահրավերը միջազգային հանրության օրակարգին

մարում, որովհետեւ Ծուշին միշտ
էլ Աերաված է եղել Լեռնային
Ղարաբաղի ինքնավար մարզի
սահմաններում:

Ննան բացարությունը ավելի հսակ երևում է Ս. Նահանգների հրադարակած անողողակի մի հայտարարության մեջ: «Ամերիկայի Զայնի» ադրբեջանական ծառայությանը տված մեկնարանության ընթացքում Բաբվի ամերիկյան դեստանությունը դաշինի խոսքերին աճդրադարձանը եւ պրաւուրությունն է:

սալիք ուր զրացցություն և
հայտնել Ադրբեջանի անկախու-
թյան ու ինքնիշխանությանը:
Սակայն ավելացրել է, որ «Մ.
Նահանգմերի դեսպանատան
ամձնակազմը շարունակելու է
առաջվա նման այցելություններ
կատարել դեմի Ադրբեջանի բո-
լոր տօղանները՝ Աղյամ, Զանգե-
լան եւ Ֆիզովի»:

Ինչպես նկատելի է, Շուշին չի
հիշատակված, ենթադրաբար
արթերակելու համար ցզաննե-
րը, բայց ակնարկը ավելի խա-
ղաք ու հասկանայի է:

Ինչ վերաբերում է Մինասի խճի վերաշխուժացմանը, Ս. Նահանգների ղետքառուղարությունը հսակ արտահայտել է իր դիրքորոշումը՝ նեւով. «Ս. Նահանգները դարտապորված է զգում օգնելու Հայաստանին եւ Աղրթաջանին նստելու բանակցությունների սեղանի ժողովը Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությանը Երկարատեւ խղանակ և առաջարկություն տալու համար»:

համար: Դեսպան Ոիթերը աշխատելու է համայնքի գործընկերների հետ, ինչպիսին օրինակ՝ Եվրոմիությունն է: Եվ որդես ԵԱՀԿ Սինակի խնդիր համանախագահ աջակցելու է Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ ընթացող Երկխոսություններին: Ներկա ժամանակահատվածում դեսպան Ոիթերի նշանակունք նաև վկայում է այն մասին, որ Ս. Նահանգները կարեւուր դերակասարություն է վերաբարձրացնելու համար:

Աղրթեցանի համար նույնան զայրացնուիչ է Ոիթերի նշանակումը, որովհետև դա ցոյց է տալիս, թե որքան վճռական է ՄՆահանգները՝ արդարացի կարգավորում դարձելու դարբայան հականարտությանը. ԵԱՀԿ-ն միջազգային միակ հարթակն է, որ ՍԱԿ-ի կողմից լիազորված է կարգավորելու հարցում:

Ահա թե ինչպես է արձագանքել Աղրբեջանը Ռիեթի նշանակման լուրին: Աղրբեջանի արտօնվածախարարության խոսնակ **Լայլա Աբդուլլահեևան** նշել է. «Փաստացի անգրիռունակ Մինսկի խմբի վերակենդանացման փորձերը կարող են Ս. Նահանգներին ընդհանրադես օսարել Հայաստան-Աղրբեջան հարաբերությունների կարգվորման գործընթացից: Ղարաբաղական հականակարությունը

կարգավորված է, եւ Ղարաբաղը Աղրեցանի անբաժան մասն է: Միջազգային համայնքը, Անդրաշյալ մեր գործընկերները, դարտավոր են հասկանալ, որ Աղրեցան-Հայաստան հարաբերությունների կարգավորման բանակցությունները Ղարաբաղի կարգավիճակի հետ կապելը բոլորովին չի նորասելու երկու երկների հարաբերությունների կարգավորման գործընթացին»:

Արդուլանեայի խսութեր օսանակում են, որ միջազգային համայնքը չի «հասկանում» Արքեպիսկոպոսի տրամաբանությունը:

Սա է ընդհանուր մթնոլորտ եւ կոնստիսը իրադարձությունների, որոնց գոյության դայնան-ներում օգուստոսի 31-ին Դայաս-տանի վարչակե Փաշինյանն ու Աղբեզանի նախագահ Ա-լիեւ մեկնեցին Բրյուսել, Եվրո-միության նախագահ Շառլ Մի-տելի միջնորդությամբ խաղա-դության դայնանագիրը ճշա-կելու մասնակությամբ:

Օգոստոսի 31-ի հանդիդունը նախատեսված էր անցկացնել Մոսկվայում, բայց հանկարծակի փոփոխությունը ցույց է տալիս, որ բանակցող կողմերը գոհ չեն Մոսկվայի ծառայություններից եւ նախընթեցին Բրյուստել մեկնել: Փոփոխության նասին իրազեկելու նղարակով վարչապետ Փաշինյանը հեռախոսազրոյց ունեցավ ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինի հետ, որովհետեւ Մոսկվան Սուրմալովի դայրյունի արձագանքների դատվականով իր զայրույթն էր արտահայտել Հայաստանում հանարուսական գօազնումնե-

Նախառավագությունը դի եւ գրեծողությունների աճի կաղակցությամբ։
Ուսասանը մատիր չէ կարգավորելու հակամառտությունը, որովհետեւ դա նշանակելու է իր խաղաղապահ ուժից տարհանումը Աղրբեջանից։ Ի հակարություն Արեմուտիք ժահագրգրված է Ղարաբաղի հակամառտության կարգավորման խնդրով, ոչ թե ենելով հակամառող կողմերին հատուկ վերաբերնունի նկատառումներից, այլ դարզամեն որովհետեւ ցանկանում է ի չի դարձնել Աղրբեջանում ուսական զորերի տեղակայման Մոսկվայի դատառապետությունը։

**Անգլ. Բնագրից բարգմանեց՝
ՀԱԿՈՔ ԾՈՒՆԿՅԱՆՔ**

Վահագ Տասուանի լրաց շինեմր Եռելակու

⇒ 1 Հայոց ցեղասպանության հու-
սահաճայիր տանող ծանադար-
իկ փոքրիկ հոււասախտակներ, կիսանդր-
իներ կան, մնկված են եղեմներ՝ ի հի-
ւասակ Ցեղասպանության ընթացքում
հայերին օգնած օսարազգիների: Նրանց
հիշում են ամեն բայլափոխիս: Եվ, այսու-
հանդեռձ, ցեղասպանագիտության հիմ-
նադրի ճարմինը ժիրազուրկի դես ըմբ-
ված է գերեզմանատանը: Յիշեցնող ոչ
մեկ ցուցանակ: Սա բոլոր հայերի ու
նրանց բարեկամների հանար անասելի
խայտառակություն է: Իր կյանքը Հայոց
ցեղասպանության ուսումնասիրությանը
նվիրած եւ մեզ վեր բարձրանալու հար-
թակ տրամադրած Swartjewանն արժանի չէր
նման վերաբերնունիք: Այստեղ ոչ ոքի չեն
մեղադրում: Թերացում կա, որը մետք է
ըստիւ: Կաև ո՛ւ Յանաւաւում ո՞ւ է Տաւ-

րյանի գերեզմանի ժնությամբ զբաղվել։
մեզ հայսնի չէ։ Առաջարկում են զգայուն
լինել այս հարցի նկատմամբ եւ կատարե
բոլորին բաժին ընկնող դարտականու-
թյունը։ Ես անելու են առավելագույնը՝
ին եւ ին խաղաղությունը։ անընդու

իս եւ իս կազմակերպության անունով։
Դիտեցնեմ, որ դրոֆ. Swsրյանը վախ-
ճանվել է 2019 թ. օգոստոսի 2-ին։ Ու եր-
ակայել, որ օգոստոսի սկզբին swarեր գա-
ղուքներում, ազգային-Եկեղեցական swar-
եր կազմակերպություններ նշել են նրա
հայեցական շրջանակում։

Ապահովան 3-րդ տարիիցը:

Ակնկալում են Հայաստանում հաճա-
ղատասխան ճարմինների եւ առաջին
հերթին՝ Ցեղասպանության թանգարան-
ինսիդուուսի արձագանքը: Լինելու են
ինս հետեւողական:

ՆԱԽՐ ՅԱՆ

Ավտոմետրաների առեւտուրը
վերջին ամսներին հայաստա-
նում բավականին աշխուժա-
ցել է: 4 տարի ավտոմետրաների կարողացել են մետքաների
մասնակիության գներին ծանո-
թանալ առցանց տարբերակով,
որը տրամադրել է Պետևանուս-
ների կոմիտեն, ըստ այդ ցանկի
է՝ գումար նախատեսել, մետքա-
ղասվիրել: Սակայն հունիսի 1-
ից, չգիտես ինչու, մասնագերծ-
ման գների ցանկը կայից հան-
վել է, իսկ այդ ընթացքում ավ-
տոմետրողները սիմված են ե-
ղել մետքաները նախագերծել
տարբեր գներով՝ բարձր ու կա-
մայական: Իսկ ովեր են սահ-
մանում այդ գները, դարգվում
է՝ նախակետերի դեկավաները:

Ավտոմետրաների միության
նախագահ **Տիգրան Չովիան-**
Գիսյանը մեկ բացառություն
ունի՝ դեսությունը տեսնում է, որ

մեթոնաների առեւտուրն աշխա-
ժանում է, մասնագերնենան զնե-
րի ցանկը հանել է կայֆից, որ-
ուսպի ներկրողներն ավելի
թանկ գներով մասնագերնեն,
իսկ զները որոշելու հաճար լիս-
գորված են մասնակետի տե-
սքը: Նրանք ել թանկացրել են
25-30 տևողություն:

«Եթե Նախկինում 10 հազար դոլարից գանձում էին 4200-4500 դոլար, իհմա նախային գինը դարձել են 15 հազար դոլար եւ գանձում են 15 հազար 45 տոկոս: Ավելացրել են մետաղի արժեքը: Ինչուս հայսմի է, մենք ԱՄՆ-ից գնում ենք վթարված մետենաներ, Վրաստանում դրանք վերանորոգում ենք, հետո ներկրում Հայաստան: Այս ընթացքում մենք առանց այն էլ մասնագետնումն արել ենք բարկացված գներով, եթե ՊԵԿ-ը սեղմեմբերից նոր գներ սահմանի՝ եղածից ավելի թանկ, մենք չենք լրելու: 4 ամիս է մնացել: 4

ամիս հետո ԵԱՏՄ տարածում
աղբանակացանառությունը բո-
լորի համար նույն գնային սահ-
մանում է լինելու, Դպրատանը
այլևս արտնություններ չի ու-
նենալու: Գոնե թող այդ 4 ամիս-
ու համբերեն, չքանկացնեն», -
իրավիժակը ներկայացնում է
Ազտուելողների միության
նախաօպերատոր:

Ավտոմեքենաների առեւտուրը

ՀՀ բաղադրագին տուգանքի մատերիալ չի

ՀՀ բաղադրագին տուգանքի մասնակիությամբ շի

Ավտոներկրողները մարտական
են տրամադրված, դահանջում
են սեղմանքրերից առցանց սե-
ղարել մեթենաների մաքսա-
գերծնան ցանկը, բայց ոչ թան-
կացված զներով։ Պահանջում
են չհարվածել թիկունիից, չփոր-
ձել իրենց բիզնեսից ավելին
գանձել, քան եղել է մինչեւ հի-
նա, այլապես չեն լրելու, մե-
տական մարմինների կամայա-
կանությունները չեն հանդուր-
ժելու։

**Ավտոմերկրողներից Ալիկ
Բարսեղյանը** դատմում է, որ
կային տեղադրված գներով
մի բանի օր առաջ մեթնա է
մասնագերծել՝ իմանալով, որ
գինը 17.100 դոլար է: Մար-
սան աշխատողը թղթի
վրա գրել է՝ 17.100 դոլար,
գնացել է մետք մոտ, վերա-
դարձել ու թիվը դարձել
24.000 դոլար:

«Վանաձորից գնացի Գյում-
րի, որդեսզի ճշտեմ՝ 17.100 դր-
լար ընեկ վայրկյանում ինչպես
դարձավ 24.000 դրլար: Պա-
տասխանեցին՝ դա է գինը, բայց
ոչ մի հիմնավորում չեթեցին: 7000
դրլարի մասնագերծումն էլ
դարձին 9000 դրլար: Դա էլ չի-
նացանք ինչպես: Փաստուն,
ՊԵԿ-ը մեթենաների գները կայ-
ֆից հանել է, մասնաւն դեմքն
էլ թախտին նստած՝ իրենց հա-
մար գին են որոշում: Օրենք չի
փոխվել, ոչ մեկիս չեն տեղե-
կացրել, որ օրենք է փոխվել, այդ
ուղղությամբ անուն են ի՞նչ են

բարդության գումարը կազմում է կառուցվածքի մեջ առաջարկված համարակալի գումարի մոտավոր 10%:

Ի՞նչ հարց է ուղղում ավտոներկ
ռողը:

Փաստորեն, ՊԵԿ-ի կայլուա
տեղարված գներով մարդիկ մե-
ժնա են դատվիրում՝ կարծելով
թե սահմանված գնով էլ մար-
սազերելու են, իետ մասսակե-
տում կանգնում են փասի ա-
ռաջ, որովհետ նրանցից դա-
հանջում են այլ գին, ու ոչ թե
հարյուր-երկու հարյուր, այլ մը-
քանի հազար դոլար ավելի:

Այսօր «մեկ ղատկանով» ու չինչ էլ չի արկում, որին էլ ոյլու շի ղամասիսանաբուժերը հայտնաբերում են և այս համար

շատամու կու, թա այդ համար
կարգ գործելու է. հավասար
տիացնում են ավտոմելքրողները:
Պանաձորից Գյումրի, Գյումրիից
Վանաձոր, մի ժեղից մյուս
սը հերթ կանգնելով, բաժեցոյն
մեջ ընկնելով՝ վերջում քան
կացված զմեռով են գործարքները:
Անում: Խոչ հայտնի է, որ իհանա
միայն բուսաբան են օպիս Յա

յաստան՝ մեթենա գնելու: Եթե
գները նույն են, ինչ Ռուսա-
սանում, նրանք, բնականաբար,
ել չեն գա այստեղ:

«Գյումրու հյուրանցներում տեղ չկա, օրավարձ 40 000 դրամ է: Վերից վար՝ ռուսներ են բնակվում, որոնք եկել են մեթք նա գնելու: Մեր՝ ավտոներկրող ներիս հաշվին է Գյումրիում հյուրանցային բիզնեսը զարգանում: Ինչո՞ւ է մետուքյունը խանգարում, ինչո՞ւ չի թողնում, որ ռուսները Հայաստան փողոքութեն, հյուրանցային, ռեստորանային բիզնեսը շարունակի աշխուժանալ: Եթե Հայաստանում մեթենա գնելը ռուսներին ձեռք չսա, նրանք էլ չեն զա այստեղ, նոյսն մեթենան կզնեն իրենց երկրում, ել ինչո՞ւ են ծախսանում, զայիս Հայաստան: Ես չեմ հասկանում՝ վերևներում չե՞ն հասկանում, որ մենք միայն օգուտ ենք տալիս մեր երկրին՝ թե մետքյուշ գումար ենք բերում, թե՛ Հայաստան՝ տուիս», -զարգանում է ավտոներկրող **Արմեն Սարգսյանը:**

Մեկ այլ նորիր էլ Մեղրիում
կա: Ավտոմեթնանընին Մեղրիում
տրանզիտային համարանից չեն
տրանսպորտ: Ոստիկաններն էլ
հենց առանց համարանիցի մե-
թնա են տեսնում, բրոնում-սա-
նում են տուգանային հրապա-
րակ, 200 հազար դրամ էլ տու-
գանում:

«Զանգել եմ ոսիկանաբետի
տեղակալին, խնդիրը բացա-
րում եմ, նա ասում է՝ ՊԵԿ-ը
ուժի է տրանզիտային համարա-
նիշ ՏՎ: Զի սկզի, մենք էլ առանց
համարանիշի մեթենան բռնում,
որպահպահ ենք:

Ես չեմ հասկանում՝ Մեղրին
արդեն հանձնել են, հա՞։ Մեղ-
րինվ անցնող մեթմային հիշո՞ւ-
խաբառաշեմ պահպանութեան

Այս ուրիշ Երկրում նեզ նման
ձեռներեցներին կաջակցեին,
ամեն ինչ կանեին, որ նրանց
բիզնեսը ծաղկի, որովհետեւ սա-
Երկրին փող քերդ բիզնես է;
Իսկ մեր Երկրում արդեն 2,5 տա-
րի մենք այս հշամանությունների
ֆավածն ենք».- Եղրափակեց
Ավտոներկրողների միության
նախաօահո:

4 Տարի առաջ է Երևանության
տօնանում դիվինեան շահելու
համար ամքիննից հայտարա-
վեց. «Դժվարացնելու առաջին
մասերին չե»:

«ՄԵԼԻՔ-2022»-ին Ծինարարական, Հողագործական, Սոնդուխայի հետ մասնակցում են նաև Հայարարակի ու Աղքաղաքական զինօնականությունները

1,2 միլիարդ բնակչությամբ Հնդկաստանը նաև աշխարհում է զորավարժանին, թեև անցած ամիսներին Ուկրաինայի դեմ դատերազմում նշանակեած ընդդեմ է իր չեղողիքումը, հայտարարել, որ լավ հարաբերություններ ունի արեւադան Երևանի հետ և Ուկրաինայի հետ», հաղորդում է ֆԱՑ-ի:

Հնդկաստանը դաւոնալես չի հայ-
տարաբել, թե «Կուսոն 2022» զորավա-
ժությանը մասնակցում է: Այս հանգա-
մանինք գերմանական թերթը բացարձում
է հետեւյալ կերպ՝ «Հնդկաստանի ռազ-
մական տեխնիկայի մեծ մասը Ռուսաս-
տանից է, նյուու կողմից՝ Հնդկաստանը
ԱՄՆ-ի, Բաղրամիայի, Ավստրալիայի հետ
հնդկա- խաղաղօվկիանոսյան երկրների
Quad անվտանգության դաշինի ան-

ՍԵՎԱԿ ՎԱՐԴՈՒՄՅԱՆ

**Նորանկախ
Հայաստանի առաջին
օպերատորը
Քիմիայի
ինստիտուտից սկսվե**

Եթիսասարդներից շատերի համար հաճելի ու դահանջարկ ունեցող ֆերամոնային (սեռական գրավչություն առաջացնող) օծանելիքի հումքը՝ ֆերամոնները, Օրգանական ֆիճայի ինսիստուտում դեռ խորհրդային տարիներին էին արտադրում։ Պետությունը այն ժամանակ գիտնականներին, իհարկե, սեռական գրավչություն առաջացնող օծանելիքներ արտադրելու դասեւեցի հշեցրել, բայց զյուղանմասական ճշակարգույթը միջամտեց, կրծողներից դաշտամանլու կարի կար, ինչը նաև ֆերամոնների միջոցով էին անում բացառելով թունաբիմիկաների կիրառում։

Օրգանական ֆիմիայի՝ դեռևս 1957-ին ստեղծված ինստիտուտը Երևանի Զանաբեր քաղաքացանում էր գտնվում: 4 մասնաշենքից բաղկացած համալիրը մոտ 6 հա տարածք ուներ, որտեղ բացի ֆերմոնների ու այլ նյութերի արտադրությունը, հիմնականում տեսական ֆիմիայիով էին զբաղվում, որը ռեակցիաներ հայտնաբերում ու զարգացնում գիտությունը:

Ծիրանի մեծ այգի ունեց՝
գանական ֆիմիայի ինստիտուտը,
հիմնականում «աղջանաբադ»
սորի ծիրան էր աճում, հիշում
են ականատես գիտնականերն
ու բացառում ծաների առառն-
թյունն ու կանաչ գոտին դաշտա-
հական չէր. ֆիմիական տարբե-
նութերի հետ աշխատող գիտնա-
կաններին կանաչ միջավայրն
ու որ տես էր հարևանոր:

Ամեն ինչ գլխիվայր քրցից Անկախության, կամ ժողովրդի ասած «մուք ու ցուր» տարիներին։ Պետության կողմից գիտական ինստիտուտներին տրամադրվող ֆինանսավորումը շեշտակի կրճատվեց, գիտնականներից աւտոն արտագղջեցին, տեմ-փենուրյունները զրկվեցին էլեկտրաէներգիայից, դեռ չասած, որ շատ նյութերի ու տեխնիկական միջոցների ձեռքբերումը դժվարացվեց։

Այս ամենին ասես «լրացնելու» հիմքը՝ կարավանաբանը:

2006-ին ընդունած որոշումը, ըստ որի՝ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի կազմում ձեռավորվեց «Օրգանական եւ դեղագործական ֆիմիայի գիտաժեխնութեական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը: Մինչեւ օրս գործող կենտրոն իր մեջ ներառում է Օրգանական ֆիմիայի, Նուրբ օրգանական ֆիմիայի հնսիտուտներն ու Մոլեկուլար կառուցվածի ուսումնասիրնան կենտրոնը: Այն գործում է Ազգային դոդուտայում գտնվող Նուրբ օրգանական ֆիմիայի հնսիտուտի տարածում: Ի դեպ, դա նորանկախ հայաստանի լաւագույքան մեջ առաջին ու մեծ օմահմալացում-միավորում կարելի է համարել:

**Կառավարության
մկրան առաջինն
Օրգանական հիմքայի
իստիտուի Բանաբեռում
օսման ժամանակակիցների**

«Երբ 2006-ին գործադիրը որոշում կայացրեց օմտքնալազնել ու միացնել երեք ինստիտուտները, որ ձեւավորվելիք կենտրոնի վրա դրվեց Զանաբեռում գտնվող Օրգանական Քիմիայի ինստիտուտի 4 ճամանակաշրջանության հարցը: Ինստիտուտն ավելի քան 10 տարի մի շարֆ զրկանելու ժամանակ դարձավ դաշտեց շենք-շինուալյուները, վարձարեց դահլիճներին, հոսանքի ու կոմունալ այլ ծախսեր կատարեց, բայց ամեն քան ավարտվեց 2017-ին: «2010-ից ինստիտուտի տեղափոխումն ավարտված էր, այն արդեն նույր օրգանական Քիմիայի շենքում էր տեղակայվել, բայց շենքը ամբողջությամբ օսարվեց նիստ 2017-ին, երբ կառավարությունն այն ճամանակու ընկերություներից մեկին վաճառեց՝ կարծեն թե 700 հազար ամերիկյան դրամով: Այսպիսով՝ լեռտությունը գիտությամբ զբաղվող 6 հա տարածությունինստիտուտի շենքը, որտեղ բայց Օրգանական Քիմիայի ինստիտուտից նաև մոլեկուլյար բարության մեջ ըստ ամերիկյան դրամով գնացնելու համար անհնարինակ է»:

Կենտրոնն էր գործում, զիջեց
մասնավորին՝ իրաւ պիսի հավա-
տելով թեև նոյն ոլորտի, բայց
աշարժե ուղղությունների 3 գիտա-
կան կենտրոններ: Պարզ է, որ այդ
ամենը կատարվեց աշրածի սեղ-
մումների ու մեկը նյութին ան-
հարմարություն դասձարելու
հաշվին», - «Ազգ»-ի հետ զրոյ-
ցում ասում է «Օրգանական եւ
թերեղագործական իմաստի գիտա-
տեխնոլոգիական կենտրոն»
ՊՈԱԿ-ի գիտական գծով փոխս-
նօրեն Ռուբերտ Հակոբյան:

Ենիր օրզանական
իմիմայի ինստիտուտի
աշարժիքն ու
եւներին նույնողես
կառավարությունը
մերացու մոտեացաւ

Թեեւ 2006-ից սկսած Նոյնը օրգանական իմիայի հնաշեութեան հարկի տակ երկու այլ կենտրոնների էր հյուրընկալել, բայց կառավարությունն այս՝ արդեն միավորված ՊՈԱԿ-ի տարածքին նույնական տուր մկրատով մուտքավ՝ որությունը ոչ միայն հնաշեութեան մասնաւենութեր վարձակալական հիմունքներով այլ կազմակերպությունների հանձնել, այլև տարածքներ օսարել: 10 հա տարածից, ըստ Հակոբյանի, այս տարիների ընթացքում 6-ն է մնացել: 1 հա տարածի չափով տարած, օրինակ, Երիտասարդութերին ընակարաններով աղահովելու ծրագրին է տրամադրվել, որի ժամանակակից մի քանի ժեմք է կառուցվել Պարույր Սեւակի փողոցում: Ու թեեւ կառավարության տարիներ առաջ հարցմանն ին դատախիան հնաշեութեան խնդրել են տարածքներ հակացնել դեռ այն ժամանակ չվաճառված Օրգանական իմիայի հնաշեութեան տարածից, բայց առաջարկները չեն ընդունվել, ու դեռությունը գիտնականներից վերցրել է Ազատության դոդուածի եւ Սեւակի փողոցի խաչմերուկում գտնվող տարածի մի մասը:

Առևլյուններից մեկն էլ ՀՀ բնաշական կոմիտեի Երեանի վարչությանը է հանձնվել: Մինչ այդ, մեզ հետ գրացրած ասում է Ռոբերտ Քակոբյանը, այդ մասնաւորությունը՝ «Արմենիկում» կիրակական կենորն էր տեղակայված: «Մեկ այլ մասնաւոր դեղագործական ընկերության է տրվել՝ վարձակալական հիմունքներով: Բայց բացառված չէ, որ վարը, նյուու օրն այդ մասնաւորություն անցնեն դրանք վարձակալած կազմակերպություններին կամ կառուցներին, որովհետեւ նրանք անընդհան ու համառութեն սեփականաւորիման ու առողջապահութի հայտ են ներկայացնում», - բազարում է մեր գրուզակիցը:

Յեռ-Զեյթուն հաճայնին: Համայնքի ավագանու որոշմանը էլ այս 1 միջին 200 հազար դրամով վաճառվել է: Այսուհետեւ տարիների ընթացքում տարածը մի բանի, իրար հետ փոխկադարձակած սեփականատերեր է ունեցել: Չողի ներկայիս սեփականատերն այդտեղ բազմա-ֆունկցիոնալ նօանակության ժեն է ուղղությունը, բայց թե ինչ կլնի ջրավազանի ճակատագիրը, դժվար է ասել. կառավարությունն այս դահին հարցի վերաբերյալ հստակ ոչնչ չի ասում:

10-ը ՏՎՐԻՄ՝ 10-ը ԽԱ-Ի ԿՆՐԻՄ

Այսօր «Օրգանական եւ դեղագործական իմմիայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոն»-ում մեկ տասնյակի հասնող ժեմի կա, որոնք սարքեր նպատակների են ծառայում՝ լարուառորդիաներ, դահեստներ, դեղահոմքի եւ դեղաձեւի արտադրություն եւ այլն:

«Ամենազավեցալին այն է, որ Եր կառավարությունից կամ Պետական գոյքի կառավարման կոմիտեից մեզ հարցում են անում, թե ինչ կարծիք կտա՞մ այս կամ այն ժենիք կամ տարածիք մասին, չեն ել դաსկերացնում, թե այդ ժենում գործող լարրա- տորիան կարենրագույն ինչ նշա- նակություն ու դեր կարող է ունե- նալ: Նրանից մասնագետ չեն, չեն հասկանում, ու Եր մեզանից բացասական կարծիք են լսում, իրենց ավանդական դասա- խանն են տալիս, թե «խսագետ է-

այս իրավ պահու մարդ չկա, մտածում են, թե «ահա, այ սա անդեմք, չօգտագործվող տարածէ»: Այնինչ լարուառնիաներ կամ տարածներ կամ, որտեղ փորձեր կամ ուսամճասիրություններ անելուց հետո մարդ չլինեմք է ոչ դիի: Դրանի նեղ մասնագիտական հարցեր են, որոնք ոչ կլոյնեան մարդիկ չեն կարող հասկանալ», - զրույցն ամփոփում է ՓՈՒ: Ի սկզբանը՝

ՂՈՎԿ-ի փոխանօթենք:
Ըստիանուր առաջ 10 հա
կորցրած Թիմիայի հնասիտունե-
րի տարածքը կամ շեմ-շինու-
թյունները, դարձ է, այլեւս հետ
չեն գա: Հուսանի սակայն, որ գի-
տության համար հաևկացված
միջոցների՝ տարածների, շեմե-
րի, բյուջեի հետ մետական այրե-
րը խելանից վարպետու կամ ձեռք
կրեթեն՝ հրաժարվելով բոլոր տե-
սակների մասներից:

0013d

ԱՐԵԱ ԳԱՐՍՈՅԱՆ

բոլողանդագետ ու հայագետ Նինա Գարսյանը (Nina G. Garsoian): Ծնվել էր 1923-ին Փարիզում, Նոր Նախիջևանից (Դոնի Ռուսով) ու Թթիկիսիից գաղթած ծննդերից: Մանուկ հասակում տեղափոխվելով Ս. Նահանգմեր՝ 1943-ին բակալավրի հիմնուով ավարտել էր Բրյուս Մառու հոլեօք դասական հնագետի մասնագիտությամբ, իսկ այնուհետեւ Կոլումբիա համալսարանում սաստել ճագհասրուսի եւ սղա դրկչութիւնում բյուզանդականության, Յայաստանի եւ Միջին Արևելի դասնության գծով: Ֆուբրայի ծրագրով գիտական աշխատանքի եր մեկնել Վենետիկ՝ Ս. Ղազար, Լինու և Տիգրան Մատուս անունու տակ:

Մխիթարյան միաբանություն:

հաճալսարանում: 1969-ին դարձել է Ենոյն հաճալսարանի ղատնության ամբիոնի առաջին կին վարիչը, 1977-ին՝ Պիրինստոնի հաճալսարանի՝ նոյնպես առաջին կին դեկանը ղատնության բաժանումունիում: Նա առաջինը հանդիսացավ նաև Կոլումբիա հաճալսարանի «Գեւորգ Ավետիսյան» հայագիտական ամբիոնի վարիչի ղատնուն զբաղեցնող: Մինա Գարսոյանը տնօրենն է Եղել Փարիզում հրատարակվող հայագիտական Revue des Etudes Arméniennes հանդեսի, իսկական անդամ Միջնադարյան գիտությունների եւ թրավակից անդամ Բիթումի Հայութիքի համակարգության անդամ և աշխատակից անդամ:

տանական հաճանուն կաժառների:
Մի շարֆ կարելորագույն գրեթե, զիսա-
լան բացմաքիլ երուածների Էլ բար-

մանությունների հեղինակ է Գարսոյանը՝ Սենագրություններից առավել հայտնի են՝ 1968-ին հրատարակված նրա «Պավիլ- կյան աղանդը», 1985-ին՝ «Դայաստանը» Բյուզանդիայի եւ Սասանյանների մի- ջեւ», 1999-ին՝ «Եկեղեցին եւ մշակույթը Վաղոմիջնադարյան Դայաստանում», բո- լորն էլ անզերեն: Իսկ ֆրանսերեն՝ «Դայ- եկեղեցին եւ Արտելիքի մեծ դառակտումը»՝ գործը: Նա անզերեն թարգմանել եւ ծա- նոթագրել է Դակոր Մանամյանի, Նիկո- ղայոս Աղոնցի, Արամ Տեր-Ղետինյանի աշխատությունները, ինչպես նաև Փավսոս Բյուզանդին վերագրվող հայ- կական էտիկական դատումները:

Ավելացնենք նաև, որ Նինա Գարսյանը համարվում է մեկ այլ՝ նշանավոր կիսահայագետի՝ Սիրափի Տր-Ներսեսյանի եռերկու ասմունք:

ԲԱԽՏԻԿՐ ՅՈՎԱԿԻՍՅԱՆ

1900-1910-ական թվականների հայ Երածուական-ճշակութային կյանքում իր առանձնահատուկ տեղն ունի կոնդրոգի-սոր-խմբավար **Եղիշե Բաղդասարյանը**: Նա գրել է ռոմաններ, խմբերգեր, մաս-կել ու գրիֆավորել է ժղովրդական երգեր ու դաշտեր, հիգինու երգեր, որոնք ընդլայնել են նրա ստեղծագործական հետաքրությունների շրջանակները, հարսացրել թեմատիկան: Բաղդասարյանը ձեռնարկել է նաև ծավալուն գործեր, ինչպիսիք են՝ «Օքիսոս» օրատորհան, «Անուշ» օդերան, աշխատանք է սարել Հարություն Թումանյանի «Արտավազը Երկրորդ» դիես-ֆետիխան օդերա դաշտներու ուղղությամբ: Այս ամենի հետ կատարել է նաև հասարակական-ճշակութային եւ մանկավարժական բազմաթիսի ծառայություններ:

Եղիշե Ալեքսանդրի Բաղրամյանը ծնվել է 1881 թ. Շուշիում, մի քաղաքում, որը 19-րդ դարի հայ գրական-մշակութային առաջավոր կենտրոններից եր Անդրկովկաստմ: Կրթությունն ստացել է Շուշի թեմական դպրոցում եւ Եջմիածնի Գելորգյան Տեմարանում: Երաժշտական նախասիրությունները նրան ստել են Թիֆլիսի երաժշտական ուսումնարան (Դեկավար Ն. Կինովսկի): Մասնագիտական կրթությունն հետո ժարմանակել է Պետքրության կայսերական կոնսերվատորիայի ժանուարական երաժշտական առաջավարությունը հանրահայք առաջական-երաժշտական գործիչ Ն. Ոհնոսկի-Կորսակովին:

Իր երաժշտական-հասարակական գործունեության արաջին տասնամյակում՝ ուսանողական տարիներին եւ հետագա ժշանում, Բաղրամյանը տարբեր վայրերում արեւելյան գործիքներով նվազագիսմբեր է կազմակերպել, երգչախմբեր ստեղծել եւ համերգներ սկսել՝ Շուշիում (1901, 1902, 1913), Բափում (1902, 1904), Մերկում (1909, Թօնությունիա), ինչպես եւ երգչախմբեր կազմակերպել Եկատերինոպատրում (1904, այժմ՝ Կրասնոդար), Արմավիրում (1906), Մոսկվայում (1911-1915) եւ այլուր:

1902 թ. նոյեմբերին Բավուլը տեղական սիրո Երաժիշտներից կազմակերպելով արեւելյան գործիքներով մի նվազախումբ, Բաղրամյանը մի ուսագրավ համերգ է սկսել, որի մասին «Սոր Դար» թերթում գրվել է. «Առաջին անգամն է, որ մեզ դաշտահում է լույլ ու տեսմել մի բանի թառ նվազողների միասին կանոնավոր կերպով թեմից նվագելիս: Սա առաջին այլըն է, որ Ե. Բաղրամյանն արագ ցույլու համար այն կարծիքը, թե թառը չի կարելի ընդունել իրեւ մի գործիք, որի վրա կարելի լինի եվրոպական եւ ասիկան ճշակված եղանակներ նվագել»: Համերգի ընթացքում կատարվել են Մ. Նալբանդյանի «Իտալացի աղօկա երգը» (Սեր հայրենիք), «Դարբան»ը, լին աղօկա օրորոնց երգը, ռուսական «Վ սաղու լի կօգորոնե» ժողովրդական երգը, «Աղոթքը», «Դովսեփի Գեղեցիկ» օղերայից եւ այլ սերերագրություններ:

Ստեղծագործություններ:

Ծուշիում գտնված տարիներից առավել թեղմնավոր է եղել 1902 թվականի գործունեությունը, որի ընթացքում թե համերգներ է սկիզբ ել թե որպես դերասան մասնակցել հովհան-օգոստոսին Սիրանույշի դեկապարությամբ Մ. Խանդամիրյանի թատրոնում հյուրախաղերով ներկայացնելու ժամանակական խճի թեմադրություններին: Նշանական դերերից են՝ Ռեյմսի արթետիկոլոգոսը («Օրինակի լուսաբ»), Ալանաւրուսը («Եր-

Ենիշեալ Բաղդասարյանը եւ Նրա «Ակուշ» օպերան

**Ընթացիկ swarվա հունիսի 16-ին
անշենուկ եւ անդարձ այս աշխատ-
ից հեռացավ հայ քատերազիտու-
թյան մեր լավագույն մասնագետ-**

ԱԵՐԻԾ՝ անխոնջ զիսնական
Բախտիար Հովհակիմյանը, որն իր
արծեավոր հոդվածները հրաս-
ակացնելու ժամանակ պահեց բար-

Վանդ Երկրորդ» եւ այլ դերեր՝ խաղընկեր լինելով հայ բժմի նշանավոր դեմքեր Արտանուչին, Գեւորգ Պետրոսյանին, Հովհաննես Զարիֆյանին, Գրիգոր Ավետյանին եւ ուրիշների:

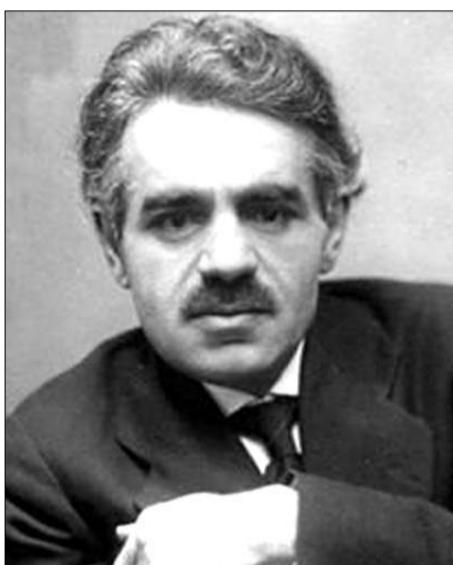
Պետրուրգում աղբած տարիներին Բաղրամյանն զբաղվել է նաև թատրական եւ գրական-հրատարակչական աշխատանքով։ 1901-ի փետրվարին ճամակցել է տեղի երաժշտական եւ նկարչական կրթօջախների ուսանողների ուժով ռուսական բժմի հայազգի դերասան Լեյն Սաղովնիկով-Ռոստովսկու բենադրությամբ տրված «Զրկանի զոհ» դիեսի ներկայացմանը, խաղոնկերներ ունենալով Գրիգոր-Սյունի Սիրոյանին, նկարիչ Դավիթ Օքրոյանին, Գարեգին Լեւոնյանին եւ ուրիշների։

Եղիշե Բաղդասարյանը Դավիթ Օքոն-յանի հետ կազմել ու հրատարակել են Շովիաննես Այվազովսկու հիշատակին նվիրված «Գեղարվեստական ալբոն» (1903), իսկ Զ. Բերերյանի հետ՝ «Արցուններ» գրական-գեղարվեստական ժողովածում (1907): Աշխատացել է Պետքրություն լուս տեսնող «Սափրիչ» (1907) և Շիֆնիս «Իռավ» պերթերին:

(1907) Եւ Խիբլիս «Սօսկ» թերթերին:

Իրեն թատրոնին մոտ կանգնած անձնավորութուն, Բաղդասարյանը 1908 թ. հունվարին դիմել է Պետքրութուն հյուրախաղերով հանդես եկող իշալացի (հայկական ծագումով) ականավոր դերասանուի հետնորա Դուզեի դերակատարումները «Մոննա Վաննա», «Կամելիազարդ տիկինը» (համառներ դերերում) ներկայացումները եւ իհացած մնացել: Տանկանալով իր հայեանակիցներին եւս տեղյակ դադել Օրութեա արևմտահայութ նաև «Երանում»

Դիմումը արվեստ մասին, սա «Սապուհ» տղագրած թթակցության մեջ նել է՝ «գրելով չի լինի, դեմք է տեսնել»:

Իր կազմակերպած համերգների ժամանակ, Բաղդասարյանը ծրագրի մեջ մտցրել իր գրած երգերն ու խմբերգերը, որից կոմոդայինների երգեր: Իր գործիքի նա հաճախ կատարել է Ալ. Ծառույշան տեսի հիման վրա գրած «Սի լար, բռլով» ռոմանսը, Ս. Սաֆարյանի տեսուուն «Դրաւալի գիշեր», ինչպես նաև՝ «Մի ռուն գարուն», «Ախ, ալ Վարդի» երգերը ռոմանսներ, «Աղջկեր», դար բռնենք, «Գիշեր Վանում», «Վրացական օրոր ցային» եւ այլ գործեր՝ իր դասնարկումներով: Այսինքն նա հնարավորություն սվել թէ երգիչ-երգչուհիների կատարողական արվեստի բարձրացմանը եւ թէ երգերի մասսայականացմանը:

Բաղրամյանի՝ ամենուրեմ կատարած ստեղծագործություններից են նաև Հարություն Թումանյանի «Արտավազ Երկրորդ» ողբերգության հիման վրա գրած խմբերգ, որը սարքեր սարհներ կատարվել է սարքեր Վերնագրերով:

Բաղդասարյանը հիգենը Երածության համերգմեր է սկզբ Շուշիում, որտեղ կատարվել են նրա՝ «Տեր ողորմյա», «Հարիկ մի դայձառ», «Վանդում» եւ այլ գործեր բառաձայն Երգեցիկ խմբի ուժեռով:

Ամենուրեմ կատարվել եւ մեծ ընդունելիություն է գտել Հովհաննես Թումանյան «Անուշ» դրեմից առնված «Աղջի բախտավոր» շատ աշաճված խմբերգի:

Դեմքնաբառը «Անուշ» օգտագործվել է առաջին անգամ 1903 թվականին՝ Թիֆլիսում լույս տեսնելուց հետո արժանացել է ոչ միայն ընթերցողների, այլև թատրոնական ու երաժշտական ընազարդությունների գործիքների ու շաբաթական պատճենների վաճառքում:

Ծիփլիսի Հայոց Դրամաթիվական ընկերության նախագահ Մարիամ Թումանյանի առաջարկով, 1904-ից «Անուշ» տղենմ օմերայի վերածելու աշխատանք սկսել Կոմիտասը, որի գործը, սակայն, ավարտի չի հասցել: 1908-1911 թթ. «Անուշ» օմերայի վրա հաջող փորձ է կատարել կոմոդրոֆիսոր Արմեն Տիգրանյանը՝ որի աշխատանքը բռնել է ժամանակի բոլոր աշխատանքները:

Ներթականութեն երրորդ անձնավորությունը, որն զբաղվել է «Անուշ» օտերայով, եղել է Պետրուրգի կոնսերվատորիայի ուսանող Երիշետ Բարդասարյանը: 1904-ին մի կարճ ժամանակով գտնվելով Թիֆլիսում, բանաստեղծներ Դերենիկ Դեմիրջյանի և Արշակ Արայանի խորհրդով, ոսամող-կոնմողիքնոր ծանոթացել է Թումանյանի «Բանաստեղծությունների» ժողովածուի հետ եւ ոգեստչել Օրանում տեղ գտած «Անուշ» դրեմով:

Նետազա տարիներին, թեև ոչ սիստեմա-
տիկ, Բաղրամյանը հորինել է նոր երգիր:
Աշխատանքի դանարա առաջնորդացն ու-
նեցել է սոցիալ-ստեսական, գույց եւ բա-
ղադական դասձառներ: Կոմողիքորհց
դահմանված ձեռագիր սեւագրություն-
ների մեջ 1905 թվականին վերաբերող ո-
րեւէ փաստաթուրը չի դահմանվել: Իսկ
այդ տարի նա եղել է հեղափոխական Պե-
տրություն: Դա մի ժըան էր, եր հայած-
վում էր առաջանեմ ճատկողությունը, կոն-
ստրվածորիայից հեռացվել էր իր ուսուցիչ
Ն. Ոհմսկի-Կորսակովը, ի դաշտանու-
թյուն որի մամուլում հանդս էր եկել նրա
մի այլ աւակերը՝ Ալեքսանդր Սպենդիա-
րովը: Բաղրամյանը եթե մասնակցու-
թյուն էր ունեցած չկանոնավոր հեղափոխական
շարժումներին, իր սոցիալական ծագու-
մով մետք է ունեալիք եղած լինի:

1906-1909 թթ. «Անուշից» ձայնագրած մի համվածի սելագրության վրա Բաղդասարյանը գրել է. «Ժողովրդական կլոր դար»՝ «Անուշ» օղերայից. կանանց եւ տղանարդկանց խումբը ձեռք-ձեռքի բռնած դարում են մեր ժողովրդական կլոր դարի նմանությամբ երգելով, ինչուս դարում են որոշված ջոկսերը՝ լավ դարողները, իսկ նրանց ցջապատողները երգում են»: Այստեղ դժվար չէ կրահել, որ խոսրվ վերաբերում է Համբարձման տեսարանի համար առաջ խնդիր երգին ու տարին:

Այս բացարության մեջ առկա է նաև ռեժիսորական աշխատանի հեռանկարի հնարավորության կիրառումը։ Դեռևս 1902-ին, Շուշիում, մասնակցելով Սիրանույշի դեկավարությանք դեռասանական խճիքի ներկայացումներին, մոտիկից ծանոթ լինելով բեմադրական աշխատանի ներին, Բաղրասարյանը երաժշտությունը գրելիս, մտովի ղատկերացել է ղարողների եւ երգեհիկ խճերի ներդաշնակ գործողությունները եւ իր

ԹՈՒԻ ՌԵՑ

«ԴԻ ԷՋ», Մելքոն

Ի շահ Երիտասարդության ու փորձի՝ Z.E.N. ժիղով մեջ մեջանակ է սկսել «Մոլցիկա վիվայի» շրջանակներում իր առաջին ազգային շրջագայությանը ներկայացնելով մի ծրագիր, որը ներառում է հազվագյուտ՝ մեկական նոր եւ դասական ստեղծագործություն, ջութակահարուի եւ բացութակահար նախագայարյանը եւ դասնակահարուի ճան ծուռն հանդես են եկել որպես դասնամուրային երյակի նվազագանկի խելամին, եւ ավելի խիզախ հետազոտողներ։ Ծուափելով երաժշտական մելամաղձության հաներակը, որ համակել է ընտված ստեղծագործությունները, երյակը նրբուն կենսուացված ոգեշնչում եւ փայլուն վիրտուոզություն հաղորդեց նախագայարյանի հայ հայրենակից Առն Բաբաջանյանի՝ 1952 թ. գրած Ֆա դիեզ մինոր դասնամուրային ժրիոն։ Ժողովրդական սգերգը, որը դարբերաբար կրկնվում է ստեղծագործության ողջ ընթացքում, դարձել է առաջին երաժշտական մասի կրոն գագաթնակետը՝ լի ոռևական բարձր ռոմանիզմի եռամբով։ Երաժշտական դամդադ մասի սկզբում Յուն

դամողական հնարի համար օգտագործում է իր առանձնահատուկ ջիջոց հնչերամբ ծուոյի՝ տրամադրություն ստեղծող նվազակցությանը, մինչ երեւ կատարողներն եւ մոլեզին եղափակիչը տանում են դեմքի դրամատիկ ավարտ։

Սերյոյ Լեյնգի «Փոք կատակլիզմ» առաջին կատարումը երյակին է դասվի-

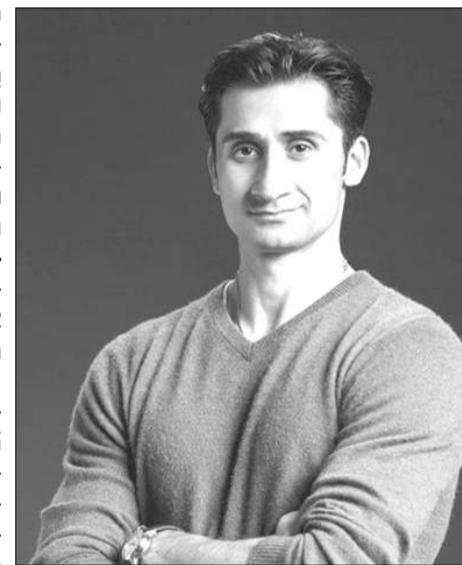
րել «Մոլցիկա վիվայն»։ Քինգ բաժնից բաղկացած այս թախտու դրվագազարդերն, ըստ կոմոդոֆինի, «հնիմ, անձնական աղեմների մասին եմ՝ ներկայացված մանրանկարային ձեւով»։ Քենակելով ալիսակ սեփական փորձի վրա՝ Լեյնգը կիրառում է լարային տեխնիկայի լայն տեսականի՝ իր գործերում դասա-

կան տար առաջ բերելու համար, եւ միաժամանակ օգտագործում է ուժգիտի հակադրությունները, որոնք համարժեք ժամանակակից միջոցներով վերափոխություններ են տեմպային գերազանց թափանց թափությունը ներկայացնում է Դվորժակի «Դումկի» դասնամուրային ժրիոն, որը հիշարժան է իր բանաստեղծական դահերով, հասկացես երեւ նվազում է նախագայարյանը՝ Զուգելով Գվաներիի՝ 1707 թ. ստեղծած գործինով՝ դրա հարուստ մեղրածոր հնչերանգով հարուստ գործությունը առանց այն էլ գգայուն կատարում։

Զերծ ծափահարություններից հետ առավել անկածկանդ դարձած երաժշտական բավականություն են սասանում **Բրամսի** «Հունգարական թիվ 6 դարի» հնչյունավորումից՝ բիսային ելույթին հաղորդելով լրացուցիչ ազատություն եւ իննավասահություն, որոնք, անկածկան, կոսակեն նրանց աղագական ելույթները։

Մազենիսից բազմանեց
Առև գրքությունը
Լուսանկար՝ Դաւին լի Առեւրսիք

Դավիթ Կարապետյանը՝ Ֆիլարետիայի բալետի դպրոցի տնօրին

Օգոստոսի 22-ից բալետի նօնավոր դարող եւ դարուսույց **Դավիթ Կարապետյանը** իր աշխատանքն է սկսել որդես Ֆիլարետիայի (ԱԱՍ) բալետի դրույթի մասին։ Մինչ այս առաջատար դրույթին միանալը նա հիմն տարի աշխատել է որդես Փենսիլվանիայի բալետի ակադեմիայի գեղարվեստական դեկավար, իսկ դրանից առաջ 12 տարի եղել է Սան Ֆրանցիսկոյի բալետի գլխավոր դարող։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում Դավիթը մօսադես աչքի է ընկել թե որդես կատարող, թե որդես բալետի հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա փորձի լայն շրջանակը, գիտելիների խորությունը եւ բալետային կրթության համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորություն՝ դրույթ համարձակութեալ դեմքի աղացական առաջնորդությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են կատարյալ անձնավորությունը։

«Մեմ ոգեշնչության եմ՝ Դավիթին Ֆիլարետիայի բալետում ողջունելով, ասել է «Փենսիլվանիա բալետի» գեղարվեստական մասունքն է, բալետի նօնավոր Անխել Կորելլան։

Իր կարիերայի ընթացքում հաջորդ սերնդի ուսուցիչ։ Նրա դաշտում կատարող դաշտում կատարությունը եւ բալետի համար համեմետ կիրք նրան դաձնում են

ՍՈՒՐԵԼ Թ. ՍԱՐԳԱՅԱՆ

m̄rnſt̄unr

1988-ից սկսած Պայտահանում գրեթե միշտ բաղադրական լարված իրավիճակ է եղել: Կրեթը, որպես կանոն, ժկվածում էին տարվա բոլոր եղանակներին, բացի ամառվանից, քանի որ սաստիկ ռոգ էր լինում, արձակուրդներ էին եւ ցատրն էլեմենտներ էին հանգստ վայրեր: Սակայն այս տարի հանրապետության կյանքը անհասարակ ժկվածած էր հենց ամռանը ու հենց ամենառոգ օգոստոսին: Ինչո՞ւ...

1. Նախ սկսեմ նրանից, որ ամբողջ օգոստսին ընթացքում «Դայիդրոնետ» ծառայությունն ահարեկում ու գեղարված իրավիճակի մեջ էր դահում ողջ բնակչությանը: Գրեթե ամեն օր հեռուստաեսայությամբ եւ այլ հնարավոր բոլոր միջոցներով Երևանում բոլոր հաջորդ օրերի համար կանխատեսվում էր 40 եւ նույնիսկ 42 ասիդան շերմություն: Սակայն ոչ մի օր իրականում 38 ասիդանից ավելի չեղավ (իսկ ել ընդամենը Երևու-Երեխ օր նկատվեց), իսկ թե ինչի համար էր դա արվում, այնան էլ դժվար չի հասկանալ: Ուղղակի ժողովրդին այդ զերմային ահարեկումով փորձում էին կասկանդել ու

Եւ դա միակ ձանալպարհն է Ռուսաստ-
անի Դայաստանից դուրս մղելու համար:
Սա բաղաբական ծրագիր է, որը նրանց
կողմից ֆինչ օրս իրագործվում է անտե-
ղործեն: Դրա անհերթիլի աղացույցներն
են Արցախի դաշտազնը հրահրելը, մեր
բանակը կազմակերպված կերպով դար-
տության տանելը, հայ երիտասարդ սերնդի
կուսորդը, ազատազրկված տարածների
հանձնումը թիվներին, մեր տարածով ա-
զիկ-քուրերին ազատությն ձանալպարհ-
տաճարելը եւ Վերջապես Դայաստա-
նում բուօյա-թրքական միացյալ կառա-
վարման համակարգ ստեղծելը, ինչն էլ
կլինի վերջ ոչ միայն ռուսների ներկա-
յությանը մեր երկրում, այլև հայոց դե-
տականության վերջնական կործանու-
մը»: Գուցե չափազանցված է, բայց ներ-
կա դահին ընթացող իրադարձություն-
ները ցույց են տալիս, որ իրականությու-
նից այնքան էլ հեռու չէ: Ինչու ասում
են՝ լրացուցիչ մեկնարաբանություններն
այս դեմքում իսկապես ավելորդ են: Ա-
վելի շատ հակված ենք այս կարծիքին, որ
«Սուրճալուն» որդես ահարեկնան եւս
մեկ բայլ-միջոց բնակավայրերի համան-
ման համեմատաքար սահուն ընթացք ա-
դահովելու հնար է:

սօր ղետք է յուրաքանչյուրն իր չափով ի մեղք գիտակցի եւ ընդունի, որ հնարավուն դառնա նորովի առաջ ընթանալ: Պետք չէ աջ ու ձախ մեղաբաններ հնչեցնել, այս երկրների դպրական անվանել, բանի ու եթե ու երեխաները սգես են, թերու երջի, մեղավորը նախ եւ առաջ ինքը ես:

Ավելի ճիշճ կիմի ուրիշներին մեղադր ելու փոխարեն դասնությունը սերտել վերլուծել, հետեւություններ անել, եւ հասկանայի կրտառա, որ մեղավորը նախ մենք ենք: Դժվար չհիասկանալ նաեւ, որ Ուսասանի կրավորական դահվածքը դայմանա-վորված է աշխարհաբարձրական իրավիճակով: Նա չի ցանկանու ուր ճակաս բացել, ռազմական ճակաս համենայն դեռս, ռազմա-քաղաքական ճակաս Ադրբեյջանի եւ Թուրքիայի հետ հարաբերություններում: Զանի որ Ուկրաինական թնօուկը չլուծած՝ այդ կոնֆլիկտը նրան բացաձակաբես դեմք չէ իսկ մենք, ունք չէ իննախարեւությամբ զբաղվեմ, այլ հարկավոր է ուղիղ նայեմ իրականությանը՝ Ուսասանը չի ճանաչել եւ չի ճանաչի Լեռնային Ղարաբաղը Հայաստանի կազմում: Ուսական բարեգնացում Լեռնային Ղարաբաղն առաջա դես դատկերված է որդես Ադր-

համանվել, զիջողականություն դրսեւ-
թել. ամենեւին: Դամենայնդեռու, ոչ մի
դեմքում չի կարելի Ադրբեջանի ժամա-
գին տերի տալ:

Դա էլ պարօնու ես, Աստղված իրավիճակը կանխատեսելի էր: Նախկինում որոշ փորձագետներ եւ բաղադրական գործիչներ գրում էին, որ դեմք է ամեն ինչ անել եւ կատարելագործել դաշտային թանակը, որ դաշրաս լինենք հակահարվածի, բայց գրեթե ոչինչ չարվեց: Այնինչ, այսօր էլ այս ամենն աչի առաջ ունենալով՝ հարկավոր է օր առաջ հզրացնել բանակը եւ ոչ թե ինչ-որ հրաշի սղասել: Առավել ես, որ բացակայում է նաև այն երաշխիք, որ ճեկ-երկու տարի հետո խաղաղադադր, որ 2020-ի նոյեմբերի 10-ից որոշակի դրական դերակատարում է ունեցել եւ աղակայունացնող երեւոյթներ իրեն բռյլ չի սկել (Արխագիայի եւ Հարավային Օսիայի ննան), չի գնալու: Բոլոր դեմքերում այսօր խաղաղադադրական առաջելության գործունեության արդյունավետության բարձրացնան խնդիր նույնացնես կա. դատերազմից հետո Եւկալացիայի մի բանի դեմքից արդեն արձանագրվել են: Բնականաբար հայկական կողմը եւ Եռակողմ ֆորմատով, եւ

Հայնու Հայաստանը կհառնեն փյունիկի նման

3. Հենց օգոստոսին նախկինում Արցախի ու Ղայաստանի Ղանրադետության որոշ տարածներ զիջելու մասին օռունությունը սկսեցին իրականություն դարձնալ: Ամսվա օրերի հաջորդականությանը զուգընթաց ավելի ու ավելի ուրվագծվեցին այն բնակավայրերի անունները, որոնք ինչ-որ անհասկանալի ու ճողով դանապնդ-վածությունների արդյունքում դեմք է «նվիրաբերվելին մեր վաղեմի բարեկամ» ազերիներին: Այդ օռունությունները, ցավով, իւրեք իրականացան: Օգոստոսի 25-ին մեր իշխանությունների խիստ հսկողության ներք (որ հանկարծ չկին թե մերոն իրենց ձեռներով կառուցած ու կահավորած սներին որեւէ վնաս դաշտարժն) մեր սրբազն Յաւենիին տառապա-

նական վսիհանի կարեւու մասեր հանդիպացն առաջը բերձորդ, Աղավնոն եւ Սուլուս ուղղակի հանձնվեցին հակառակորդին Այսինքն, այդ բնակավայրերը թշնամուն Ըփիրելով՝ եւս մեկ խայլով նրան մոտեցրին մեր բոլորի սներին: Խոկ ամենացավալին այն է, որ իրականում կտրվեց Դայաստանից Արցախ տանող միակ ճանապարհ եւ այն, որ երեւէ, ողջ դամուքյան ընթացքում, հայերը թեկուզ դեմականություն չունենալով իրենց սեփական Դայրենիում այստան ինչ տարած չեն գրադեցրել: Բայց այս ամենից զայտ, ամենանը բաներից մեկը անորն է՝ անսահման, անտանելի ու հոգեմաս ամորը: Անորն այն բանի համար, որը ինչ-որ բարբարուներ եւ նրանց կամակատար խմբակ անում են այնպես, որ մեր սերունդները թեն մեր գերեզմանների վրա, քանի որ անարժան են եղել այս դրախտային լեռնաշխարհի տրը լինելու բարձրագույն կոչմանը եւ այն մաս առ մաս զիշտը ենի բարբարոսական հորդաներին Ասված իմ, սա չի՞ այն իրավիճակը, երբ սովորաբար ասում են՝ մեռոնին թույն խառնեցին...

Ծատեն են հիմա գրում, հայիոյում, դասարակում ներկա վարչակարգին: Համամիտ եմ, բայց նաև մտածում եմ, որ անկախությունից ես կողմ, բոլոր էլ մեռ մեղի բաժինն ունեմ: Տասնամյակներ շարունակ ոչ ու լւափիր չեր ժողովրդի անասնացման, դերիլացման եւ հիլոնգացման գործընթացմերին: Ոչինչ չարվեց, որ կանխվեր կրթական համակարգի բայցայումը, սերիալներով, ռոլներով եւ անասուն տեխնոլոգիաներով՝ ազգի դեգրադացումը, որովհետեւ նախկին բոլոր հիմնա-պլորմերն եւ էն հետամնաց, սերվետական դոգմաների դարաշրջանի դարտադրած աշխարհականության ունեմ: Այս

բեջանի մաս: Ուսաստանը ձգտում է (կիազողվի թե ոչ, այլ հարց է) դահլյանել իր դիրքերը Հայաստանում՝ չխօսելու նաև իր սեր կամերը Արքեջանի հետ Այսինքն՝ Ուսաստանը ցանկանում է ինչ-որ չափով խաղալ այն խաղը, որը խաղում էին ամերիկացիները Մերձավոր Արևելքում, երբ դաշնակցային հարաբերություններ ունեին եւ հարաբելի, եւ Եղիպատրոսուի հետ: Մեզ մնում է հետևություններ անել եւ մեր խաղը խաղալ հենց այդ խռապասկերի շրովըում:

Հարկավոր է ընթանել, որ Ադրեզանց
շարունակելու է իր ագրեսիվ գործողու-
թյուններն Արցախի ու արցախահայու-
թյան նկատմամբ։ Նրա ձեռագիրը չէ
փոխվել ու չի էլ փոխվելու։ Ամենակարե-
տուն այս դեմքում Ադրեզանի շամաս-
ժին տեղի չտալի է, քանի որ թույլի են
դարավողի դիրքերից հանդես գալը շա-
մանականություն։ Հայս բանին որ եթէ նի պահ-

Ուսասատանի առաջ մեթ է բարձրացնի խաղաղադահ առաքելության գործունեության արդյունավետությունը բարձրացնելու խնդիրը: Դա անընդհակ շարունակվող գործընթաց է, խաղաղադահ առաքելությունը բացաձակ հաջողված լինել չի կարող: Աշխարհի ոչ մի երկրում որեւէ խաղաղադահ առաքելություն չկա, որն իդեալական է եւ 100%-ով հաջողված, որպէս Կոստվյում, որտեղ ՆԱՍՕ-ի խաղաղադահ առաքելությունն է, այս տարիների ընթացքում միջադեմեր են եղել, եւկալացիա է եղել: Մեզ մոտ նոյնամես, ցավով սրի, որ անխուսափելի է, որովհետեւ խաղաղադահ առաքելությունը առկա խնդիրների լուծման համար միակ դարմանը չի կարող լինել: Այսինքն, բոլոր դեմքերում դարձ ճճմարտություն է, որ եթե դրև ու դաշտավայրում չեն գրավվում, ուրիշը չի գրավվելու: Մեզ համար օրինակ կարող է ծառայել այն, որ Դայասատանի չափ Թայվանը 1,5 միլիարդոց չինասատանից չի վախենում, ու իր շահն է առաջ տանում: Իսկ մեզ ամեն օր վախեցնում են 80 միլիոնանոց Թուրքիայով, որը համենատած Չինասատանի՝ ոչինչ է: Թուրքիայով, որը սահմանային բոլոր երկրների հետ թշնամական հարաբերություններ ունի: Խնդիրը բոլորովին էլ այն չէ, որ թայվանցի զինվորը հայ զինվորից ավելի արի է: Խնդիրն այն է, որ Թայվանի դեկավարությունը բնած չի, սրափ է զնահատում իրավիճակը եւ իր երկիրը չի թալանում, այլ բանակ ու տնտեսություն է հարուստում:

Իհարկ, կասկածից դուրս է, որ լատրազմի եւ խաղաղության երկրներանում Հայաստանը դեմք է ընտրի արժանապահիվ խաղաղությունը. Նոր լատրազմը մեզ ավելի մեծ աղետներ կբերի: Սակայն հարկավոր է նկատի ունենալ օաւեր, որ Հայաստանի, Արցախի եւ Սփյուռքի ներուժը միավորելու դեմքում հաջորդ լատրազմում մենք ենք հաղթելու: Այսինքն, որքան էլ օգոստոսյան ժողով, վարչակարգի կողմից սիրահնժամ կերպով բնակավայրերի հանձնումը, «Սուրմալու» տոնավաճակի մահարեր լայշյունն ու անմեր զոհերի ցավը, մատուցության ֆանտասիկ ազի մասին քվերի հետնախորի վրա, բռնակ-նոյասների 2000 դրամով բարձրացման հրամարակային հեզմանը չեն կարողանա հայի ոգու կորովը կորտել, եւ հեռու չէ այն օրը, երբ հայն ու Հայաստանը փյունիկի նման կիառնեն ու աշխարհին կաղացուցեն, որ թուրքավարի գործելակերպը վտանգ է ոչ միայն հայերի, այլ հենց ողջ աշխարհի մարդկության համար:

UUU I

Հայկական խնդիրը ժամանակ առ ժամանակ աշխարհավաղաքական հիմնախնդիրների համատեսում դարձել է բաղաբակիրթ աշխարհի բննարկման առարկան: 19-րդ դարավերջին Սասունի ջարդերը ցնցեցին համայն ճարդկությանը, հայկական խնդիրի բննարկման նոր ալիք բարձրացրեցին բաղաբակիրթ աշխարհում, եւ այդ ցնցումը, ինչորես վկայում են 19-րդ դարավերջի գրավոր աղբյուրներն ու տղագիր մանուկը, հատկապես սասկորեն զգացվեց Անգլիայում:

Բերլինի դասնագրի եւ 1878 թ.-ի Կիդրուսի դայմանագրի կատարման հսկողությունը մասնավորաբես դրված է Անգլիայի կառավարության վրա: Այդ թվականից ի վեր Անգլիական դիվանագիտությունը եւ, մասնավորաբես, մանուկը գրադպել են հայոց վերաբերյալ հարցերով, թեև է, իմշտես փորձը ցույց է տվել, անգլիական հսկողությունը Հայաստանի բարենորդման հարցում չուներ այն գորավոր երաշխավորությունը, ինչը ժամանակին աղահովվել է Ռուսաստանի կողմից կմիված Սան-Ստեֆանոյի դայմանագրով: Քետեաբար, 1878-ից ի վեր տաճկահայոց վիճակը ոչ միայն չէր բարելավվել, այլ առավել էր վասթարացել:

Թուրքիայում հայերին դատուհասած ցավալի իրադարձությունների մասին լուրեր հաճախ էին հասնում Անգլիա, եւ հայկական խնդիրը գերեւ միշտ վառ էր մնում: Մուսա-թեյի չարագործությունները, Կարինի արյունահեղությունը, Գումագափոյի ցույցը եւ Անկարայում դատադարյալների գլխատումը մամուլի միջոցով հուզել էին հանրային կարծիքը եւ խորհրդարանական թեժ վիճաբանությունների առիթ սկզբ: Բայց ամենի հետևանքը եղել էր ոչ այլ ինչ, եթե ոչ, ինչպես ժամանակի հայկական մամուլն էր բնորոշում, ընդամենը «Պլատոնական ցավակցությունը»: Մինչեւ իսկ հայկական խնդիրը լուծնան ուղղությամբ մեծ ջանքեր գործադրած հայսնի խաղաֆական գործիչ **Գլատսոնը**, որի ընթրությունը կենդանի հույս էր ներօնչում, առանց վերին դարման անելու հրաժարվեց նախարարականությունից, եւ ազատական կառավարությունը գլխավորեց **Լուր Ողոգորին**, որ հայոց դատի համար նողատակու եւ ոչ մի բառ չէր արտասանել:

Ահա այս չհուսադրող իրավիճակում, եթ Անգլիայի ազատական կառավարության Վրա դրված հովանունը էլ նվազել էին, հայտնի դաշտավ Սասունի սրածությունը: Ահավոր դեմքերը կատարվել էին 1894-ի օգոստոսին, բայց եթե ամիս հետո միայն արձագանի գտան անգլիական թերթերի էջերում: Նոյեմբերի 12-ին «Թայմսը» հրապարակեց դրու Կ. Յակոբյանի կողմից Արտահին գրություն նախարարին հաղորդված մի տեղեկագիր, եւ մի բանի օր անց «Սամանդարտում» երեւաց Վաշնայի թղթակցից մի հեռագիր: Նույնարդվանդակ լուրերը հետզհետ սկսեցին հասնել տարբեր կողմերից եւ հաստաել, որ Յայաստանի ժիշտնայնաները սուսկայի ջարդի են ենթարկվելու:

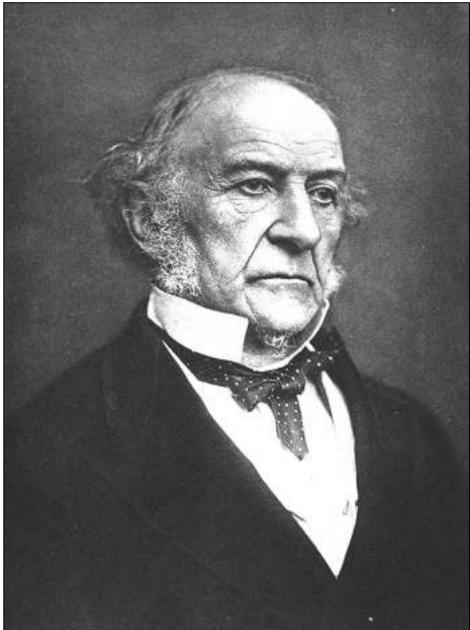
Այստիսով, հայոց վիճակն օրախմնդիր դարձավ, եւ այս անգամ հաղորդվող տեղեկատվության տղավորությունը վաղանցիկ չէր: Այս հրապարակումներում հալածաների ու հարստահարությունների սովորական դասմություններ չեին, այլ այնորիսիք, որոնց ահավոր բնույթն իսկ շատերի մոտ թերահավատություն էր ծնում արդյոք հնարավո՞ր են նման չարառութություններ:

Հայկական խնդրի «Վերաբացումն» անգիտական մամուլում եւ հասարակությունում կուսակցական նոր նկրտումների առիթ սվեց: Պահղանողականներ՝ դեմքան (եղիսկողոսական) եկեղեցնու բարձր դաշտնայինը, ազնվական-

Հայկական հարցը՝ աշխարհաբանական առուծախի առարկա

Աերը, խոռոք դրանաւերերը եւ ազարակաւեր լրուերն իրենց հին ցավերն էին հիշում, երբ որս. Գլահստոնի հակաքուր- խական հայացքներին ու ջաներին ուժ եւ իրավունք սվող հրատապ խնդիրներ էին նորից արթաթվում:

Տեղեկանի.- Ուիլյամ Յուլարս Գլադուսնը (1898-1898) անգլիացի դեւական

**ԾՈՒՅՑԵՐՆ ՂԱՅԱՍԱՍԻՆ՝ ՆՇԱՆԿՈՒՄ Է
ԾՈՒՅՑԵՐՆ ԶԵՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆԸ. 19-ՐԴ
դարավերջին ՄԵԾ ԲՐԻՏԱՆԻԱՅԻ
Վարչապետ Ուկյամ Գլադոն**

գործիշ էր, 1845-47-ին՝ առեւտրի եւ գաղ-
ղութըների նախարար, 1868-ից՝ Լիբերալ
կուսակցության դարագոլիս եւ կառա-
վարության ղեկավար, չորս անգամ
(1868-74, 1880-85, 1886, 1892-94)՝ Մեծ
Բրիտանիայի վարչապետ։ Նրա կառա-
վարությունը 1880-ին ավարտել էր անզու-
աֆղանական դատերազմը եւ անզիա-
կան դրույթներաց հաւատաել Աֆղանս-
տանում։ 1894-ին հրաժարական է տվել՝
Իռլանդիայի իննավարության վերաբե-
րյալ՝ իր կողմից դարձամենին ներկայ-
ացված օրինագիր ճախողումից հետո։
Դանրահայք է Գլազունի հետեւալ թե-
ավոր արտահայտությունը՝ «Ծառայել
Դայասաւանին՝ նշանակում է ծառայել
բաղաբարությանը»։ Նրա նախաձեռ-
նություններից էին «Դայկական բարենո-
րդումների վերաբերյալ 1880-ի հավա-
խական հոււցագիրը», Անզու-հայկական
ռնկերության ստեղծումը եւ այլն։

Լորդ Բալմըրսդընի օրինակին հետ-
և լույս՝ Գորիները (Դահղանողականնե-
րը) միշտ թուրքամետ բաղաբականություն
էին վարել և հետամուտ էին թուրքական
բաղաբականության դաշտանությանը:
Այս բաղաբականության ջատագով լորդ
Փիփընչիլան (Ղը Իգրայթի) բուլղա-
րիայում թուրքերի իրականացրած կոտ-
րածները ուրանալով՝ այդ ճամասին լրագրե-
րում հայտնված լուսերը որակել եր՝ իրեւ
«սրճարանի հանաբներ»՝ դեմ զնալով
հասարակական կարծիքին, որ ձեւապր-
ւել էր ասեւ՝ «Ծորեկի Զապարսին հար-

զալ է առաջ ըստով գրաբանու ուղի ջամփերի: Գլախտնի կուսակցության խաղաքական, կրօնական եւ ընտեսական գաղափարներին գորիներն ընդդիմանում էին ամեն անգամ, երբ հիշատակվում էր Հայաստանի անունը եւ դատադրավում էր Թուրքիայի հորի կառավարությունը: Ուսի՛ զարմանալի չէ, որ «Թայմսի», «Սանդարտի» եւ «Դեյլի թելեգրաֆի» ղետ թերթեր խոլ կերպով էին արձագանքում Սասունի դեմքերին վերաբերող լուրերին, իսկ անգիտական էկեղեցու բարձասահման ներկայացուցիչները հազիկ էին զավակցություն հայտնում

Կուսակցական բախումները, սակայն,
Երկար չետևեցին, որովհետեւ սոսկալի ի-
րականությունը հետքետեւ դարձվում էր,
եւ վստահության արժանի վկայություն-
ները՝ բազմադասկվում: Վարանողների
մտի վրա խորը տուավորություն գործեց
«Թայմսի» հետեւյալ հրապարակումը.
«Երբ առաջին անգամ ուշադրություն
հրավիրեցին այս խնդրի վրա, կասկածե-
լու որուակի առիթ ունեինք, քանի որ, մի
կողմից, լուրեր հիմնված էին Բարեհց
ուղարկված անսուրագիր տեղեկասվոր-
թյան վրա, որ տրամադրվել էր բաղաբա-
կան բացահայտ ուղղվածություն ունե-
ցող Դայ Ջայթենասիրական Ընկերակ-
ցության կողմից: Այդ տեղեկություննե-
րում թերի էին նշված տեղերը, անձինն,
բացակայում էին էական մանրամասնե-
րը, դրանի բավական խճողված էին:

Անգլիայի վարչադես Ռոզմորին,
որ հայոց դաշին նոյասավոր եւ ոչ մի
բառ չէր արտասանել, 1894 թ.

Մյուս կողմից մենք ունեինք Պոլսի դաշտնական հայտարարությունը, որով ամեն հանցանելի վերագրվում էր հայերին, եւ որը մեր հավասի վրա ճնշող մտեր էր դարձնակում...

Այժմ հարկադրված ենք ընդունելու, որ ոչ մի չափազանցություն չի եղել մեզ հասած լուրերում: Իրենց հավաստիությամբ անվիճելի եւ կողմնակալության վերաբերյալ անբաստանությունից գերծ անձանց կողմից ստուգված ճշնարությունը բավական է աղացուցելու, որ Սասուն գավառի թուրֆ դաշտնյաներն անգութ ոզիրներով մեղադարս են, եւ մեծ դատասիսանասվություն է ծանրացած Բարձր Դուռը Վրա, որ հանցավորներին դատարկ փոխարեն վարձատել է Ալեքսանդրին:

Այս արժեքավոր հրադարակումից մեկ օր անց «Ռոյթեր» գործակալությունն Արենից հայտնեց Սասունից փախստականների հայտնվելու մասին, ինչին հաջորդեց արտադին գործոց նախարարի հրադարակային հայտարարությունը, թե «Հայաստանի խմբիությունների մասին տեղեկությունները չափազանցված չեն» (լրտ. **Թիմփորլիի** ճառը դեկտեմբերի 7-ին): Մի քանի օր անց առեւտրի նախարար **Զեյնս Փրայսը** հետևայն ասաց Հայաստանի վերաբ-

յալ. «Բովզարիայի կոտորածներից հետո Արեւելից չէր հասել այսչափ ահռելի մի լուր: Եթե լսածները հաստավեն, այդ բաները թույլատրող կառավարությունը դիմի դաշՎի Եվրոպայի առջև... Անգլիան ճանակի դարտավորություն ունի սրա Վերաբերյալ, որովհետեւ ինքն էր, որ Բեռլինի դաշնագրի 61-րդ հոդվածն ընդունել սկեց՝ Սան-Ստեֆանոյի դաշնագրի 16-րդ հոդվածի փոխարեն, որով թուրք Ռուսաստանի դահանջով դարտավոր էր բարենորդգել Հայաստանը: Կատա եմ, որ մյուս դետությունները, ճանավանդ Ռուսիան, սիրահոնդար դիմի միանան այս իրավիճակի մնալությանը եւ Իրիսոնյաների կյանքն աղափնյելուն: Ուրախ եմ, որ Ռուսիան, Ֆրանսիան եւ Իտալիան կիամաձայնվեն մի կատարյալ մնալություն կատարելու»:

Պատմութեաւ անձանց այս հայտարարությունները հուսադրող էին, մանավանդ որ ռուսական կառավարության խոստացած համագործակցությունն այս հարցում առավել բաջապահ էր: Բայց ակնկալվող բայլերը դանդաղում էին: Ջննիչ Դանճնաժողովը սույն թուրքական մարմին դիմի լիներ եւ ամենօնին վսահություն չէր ներշնչում: Միենայն ժամանակ հայոց հանդեմ հալածանեց խստանում էր, ծերքակալությունները, ասուն ու տանջանքները հաճախանում էին, եւ թուրքական կառավարությունն իր գործողությունները չափավորելու նօանցուց չէր տալիս: Այս մատանանցությունը հայերից ու նրանց բարեկամներից հաղորդվեց անզիհական ողջ հասարակությանը: Անհրաժեշտություն էր ծագել հասարակության կողմից ճնշում գործադրելու անզիհական կառավարության վրա:

1894 թվականին թուրքերի եւ ֆրենի միացյալ ուժերով Սասունում հայերի կոտորածը դատաղարող առաջին մեծ հավաքը Անգլիայի մայրաքաղաքում գումարվեց նույն թվի դեկտեմբերի 17-ին Սեն Մարտինի սրահում։ Այն ցուց սվեց, որ անգլիացիների մեջ կան ճամփարություն և պատասխանական հայկական խնդրով եւ վայրէ անհաջող է այս հայությանը։ Այս հավաքին հաջորդեցին բազմաթիվ հավաքներ Լոնդրում տարբեր թաղերում, ինչողև նաեւ Անգլիայի բազմաթիվ հայություններում։ Դասարակական հոլովաներմ այս առնչությամբ ավելի սաստկացան, երբ Ուկիյամ Գլահստոնը՝ Լիբերալ կուսակցության դարագլուխը եւ նախկինում խանից անգլիական կառավարության դեկավարը, հայ գաղթականության անունից իրեն նվիրված սկիհն ընդունելու առիթով արտահայտեց իր կարծիքը։

19-րդ դարավերջի մանուկի հրապարակումներում Գլախտոնի արտաքերած ճառերը բերվում էին անբողջությամբ: Գլախտոնի խոսից (նրան հարգանքով ու մեծարանով անվանում էին «Մեծ Ծերունի») բերենի մի ծավալուն հաշված: Նրա խոսիում արտացոլված է ժամանակի բաղաբակիրթ մարդկության խռովին ու վերաբերնություն՝ հայկական խնորհ արմատությամբ:

«...Ո՞ւ՞մ լարններ, աշխարհագործեն հազարավոր մղոն հեռու եք մեզմից, բայց քիստնեական զգացումներով եւ սիրով մի անջրդես չկա, որ ձեզ մեզմից զատի. Եւ դուք այս ընծան ընթերել եք իր- րեւ Առաջ քիստնեական սիրութեան:

Ես ձեզ հանար ոչինչ չարեցի ծանր հանգամանմեռում, թեև, վսահեցնում եմ ձեզ, անտարբեր չէի: Պատճառը բազարեալ համառուսակի:

Հալվա-հալվայական ոգեւորությունից՝ դեղի իրաւություն

Վայրում հետեւյալ մոտեցումը կա-
մի լսե՞ ինչ են ասում ամերիկա-
ցիները, արե՞ այն, ինչ ամերիկա-
ցիներն են ամուս: Այս հարցում
մեզ կօգնի ԱՍՍ-ում 1868 թվա-
կանից տղագրվող 1009 էջերից
բաղկացած «Համաշխարհային
փաստ 2021» տեղեկատում, որի
հիշատակումը կասկածի տակ
առնելու որեւէ հիմք չենի տեսնում,
որին էլ հեղինակիս մոտեցումը
սիրողական զնահատմի:

Տեղեկասով առաջին հիշատակությունը հեռավոր 1790 թվականին է վերաբերում, երբ ԱՄՆ-ի արտահանումը 20 մլն դրամ է կազմել, ներմուծումը՝ 23 մլն դրամ: Այսուհետեւ 1875 թվականը, երբ Երկրի առեւտային հաշվեկշռը բացասական է եղել 40-70 մլն դրամների սահմաններում: Ենտագա հարյուրամյակում, մինչ 1975 թվականը, առեւտային հաշվեկշռի դատկերը աստիճանաբար փոխվել են, դրական 168 մլն դրամից հասնելով 12 մլրդ դրամի: 1980-ին ԱՄՆ նախազանք ընտրվեց աշխատանքային գործունեությունը ուղարարութանոր

ուսանությունը լրացածառողջապահ սկսած Ռոնալդ Ռեյգանը, որ հասցել էր նահանգադեմքի դաշտում գրադարձնել աշխարհի 5-6-րդ մասեալիունն ունեցող Կալիֆորնիա նահանգում: Նրա նախազահական վերընտրված դաշտունավարման ուժ տարիները հոչակվել են որդես ռեյգանելունունիկայի ժամանակաշրջան, բանզի գերհզոր այս երկրում արձանագրվել է... բացասական առեւտրային հաշվեկշռ, 19 մլրդ դոլարից դաշտունավարման 2-րդ շրջան 1985 թվականին կազմելով 122 մլրդ դոլար: Թվերն փաս-

տում են, որ ԱՍՍ-ի սնտեսությունը այսօրինակ գործընթացից նվազագույնս իսկ չի տուժել, այլ երկիր համախառն ներին արդյունք էապես թէ կըրով աճել է, 1980-ի 2,8 տրիլիոն դոլարից 1990-ին կազմելով 6 տրիլիոն դոլար: Մինչ հիշատակվող վիճակագրության վերջին տարին, 2019 թվականը, ընտրված ու վերընտրված 5 նախագահների դաշտունավարման տարիներին գերհզր այս երկիր սնտեսության առեւտրային հաշվեկշռի բացասական ցուցանիշը չի փոփոխվել, 2000-ականների որու տարիներ հասնելով 760 մլրդ դոլարի, այնուհետև կայունանալով 600 մլրդ դոլարի սահմաններում: Այս դայնամներում երկիր համաշխառն ներին արդյունքն աճել է գրեթե աննախադեմ, 2000-ին կազմել է 10 տրիլիոն դոլար, 2019-ին հասել 21,5 տրիլիոն դոլարի: Եթե դարասկզբին ԱՍՍ-ի պյուտըն մոտ 2 տրիլիոն դոլար էր, ապա 2019-ին այն հասել է 4 տրիլիոն դոլարի: Ի դեմ, վերջին այս տարում աննախադեմ մեծացել է երկիր բացասական առեւտրային հաշվեկշռը՝ արտահանումը 1.6 տրիլիոն դոլար, ներմուծումն ամրող 2.4 տրիլիոն դոլար, ինք աննախադեմ բացասական 800 մլրդ դոլար: Դիմական ներմուծող երկներն են Չինաստանը՝ 21.6 տոկոս, Մեքիկան՝ 13.4 տոկոս, Կանադան՝ 12.8 տոկոս, ճաղոնիան՝ 5.8 տոկոս, Գերմանիան՝ 5 տոկոս: Եթաքարտական է նկատել, որ բացասական հաշվեկշռներ ունեն անտե ԱՍՍ-ի թէ հյուսիսային, եթե հարավային հարեւանները, Կանադայում այն 19 մլրդ դոլար

Ե, Մեսիխայի դարագայում 12 մլրդ դրամ: Թե ինչ է ներմուծվում գերհզոր սնտեսություն ունեցող ԱՍԸ հարցի դարասկանը թողնում ենք գիտական կոչում-ներվ ուրակավորված մեր ճաս-նագետներին:

Հայաստանյան հանրությունը նրանց փաստարկված վերլուծություններին է սղասում, բանգի ԱՍԴ-ի կողմին բացասական առեւտքային հաշվեկշիռ ունենալու Մեծ Բրիտանիան՝ 70 մլրդ դոլարի սահմաններում, Ֆրանսիան՝ 52 մլրդ դոլար, Կիրայթլը՝ 10 մլրդ դոլար, ուստի այլ գերզարգացած երկրներ: Այսպես որ միանալու հայաստանյան սննդակարանը չէ հայաստանյան ու սննդագիտական մտքի այն մուտքումը, թե արտահանումը գերակա խնդիր համարելով է լուծվելու հայաստանի հանրապետության առաջիկա կայացումը, մեր բոլորի առօրյայի բարեփոխումը:

Ակիմի լրագրությանը զբաղվող ՀՀ փառագուստ շրջապահության մեջ մտնելու մասին օրենքը ընդունվել է 2017 թվականի հունվարի 2-ին:

Աղոյակարգից ժամանգությունը մնացած խաղողի այգին մօակում են ընտանիքի անդամները միայն գարնանային ու աշնանային աշխատանքներում են դրսից աշխատուժ ներգրավում խաղողի հյութի սացումը, այն գինու վերածումը ընտանիքի ավագների անելիքն է, այլ հոգեւոր՝ առավել երիտասարդների, որոնց արդյունները եւ ստեղծվում են համ ու հոտով, նաեւ մատչելի ու հագեցնող ըմբելիքը: Այն հիմնականում կազմակերպվում է ընայնագործականին մոտ սկզբունքով, բանգի արդյունաբերականը լրացնուց ծախսեր է բահանջում, իննարժեքն է բարձրացնում: Մեզանից շատերն են մատահ, որ անու օաւաքի ու-

աղրում, իիշեն այս նախին:
Սինչեւ այդ հայաստանյան սն-
տեսագիտական ու սնտեսվար-
կան միտքը, որքանով որ այն կա,
հարկ է որ Կողմնորոշվի դեռի ի-
րաւեսություն, հալվա-հալվայա-
կան ոգեւորությունից տեղափոխ-
վի ռեալ դրուիկ, առևս իրավա-
նություն: Այլոց բանջարա-ըս-
տանա-այգեգործական կցորդ
դառնալուց առավել դատվարե-
ու շահեկան է հարազա նարդ-
կանց առօրյա առաջնահերթու-
թյունները հիգալը, աղքահիկ
բյուժեն նորատակային ծախսելը,
բոլոր առումներով երկի անվ-
անացական խնդիրներով լուծելու:

Սահմանադրությունը պահպանվում է առաջարկությունը:
Սա է օրվա ղահիանջից առա-
վել ժամանակի հրամայականը:
30.08.2022թ.

Հայկական հորդը՝ աշխարհաբաղմական առուծախի առարկա

թե Թագուհու կառավարությունը գիտէ
իր դաշտականությունը, եւ դեռ տածում
են այս Ալտահութեանին:

...Ե՞րևանի բուհականություն:

...Արդարեւ այս բնության ելք տակա-
վին չգիտեմ... Չեմ կարող ասել, որ դա-
շառ չկա նախազգութանալու աննոդաս
արդյունից: Ինձ հասած տեղեկություն-
ները հզոր կերպով հաճգեցնում են այն
եղակացության, որ 1876 թվականի

Ի՞ն եւ ղղջությունները 1894-ին կրկնվել են
Յասաւամում:

Եթե ծավի, որ այդպես է, այլ ժամանակն է, որ անեծի ընդիհանուր աղաղակ բարձրանա ընդդեմ այդ չարագրության... Հարկ է խիս լեզու գործածել Դեմքերը խիս են, դեմք չեն, որ դրան մնան առանց խիս բննության: Ուշակ աղացույցներ բազմանում են, եթև խնդիր սեւ գոյն է սանում, ձայն դատեն առթով դիմք բարձրանա՝ հանուն մարդ կուսանակ է կանուխան:

կության եւ ճշմարտության:
...Ձեզ ի սրտ նախում եմ ամեն բարիի
Ձեր ազգին ջերմութեն ցանկանում եմ, ո
վայելի զորություն եւ բարօրություն, որ
չափ էլ խավարամած լինի իր ներկա կա
զորություն:

Գլախատոնի ձայնը հզոր էր հայկական խնդրի եվրոպական բնարկումներում:

թերի 30-ի առավելության, իր բոլոր բառերն
արձագանք գտան բովանդակ Բրիսա-
նիայում: «Թայմսից» սկսած մինչեւ ա-
մենահետին գավառական թերթերը ամ-
բողջապես հաղորդեցին նրա խոսքը:
Անգլիայի հասարակական կարծիքը, որ
արդեն հոգս էր դատարկում դեւական
այրերին, Գլամստոնի հրաշումն իսպանի
ազրեցությամբ վասնավոր ընթացք կա-
րող էր ունենալ: Ուստի արտակարգ ճիգ էր
հարկավոր այդ ընթացքը խոսրելու հա-
մար: Ենթադրենք այս պահը: Այս

մար: Հնարավոր չեր այլեւս ուրանալ Սասունի կոտորածը, աղացուցները դիպվում, կուտակվում էին: Անգլիական կարեւոր թերթերի հայեցակետը փոխելով եթե ոչ անհնար, առա շաս դժվար էր: Գործի բրւշենի հակառակուրուսն ամուռավակ

Օգոստսի 31-ին Բրյուսելում Եվրոպական խորհրդի նախագահը **Շառլ Միշելի** միջոնցությամբ հերթական անգամ հանդիպել են Դայաստամի վարչադես Նիկոլ Փաշինյանն ու Ալբերտ Զահարյանի նախագահ Իլիամ Ալիեւը: Դանդիման ավարտից հետո swarժված հաղորդագրությունից տեղեկանում ենք, որ կողմները նաև գերիների վերադարձի, սահմանագաման ու սահմանագծման աշխատանքների, ինչպես նաև խաղաղության օրակարգի համաձայնագրի հետ կապված nrcn հարցեր: «Լեռնային Ղարաբաղ» կամ «Ղարաբաղ» տերմինները հայտարարության մեջ տեղ չեն գտնել, ինչը բաղադրական դաշտի գնահատմանք՝ Արցախյան հարցը լրասանցում թողնել է նշանակում: Դանդիման մասին «Ազգ»-ը գրուցել է բաղադրական Ալեն Նեւոնյանի հետ:

- Պրն Ղեւնդյան, ի՞նչ թափնկած դրույթներ կան Եռակողմ հանդիպումից հետո արածված հայտարարության մեջ:

- Ես չեմ կարծում, թե այդտեղ թանված որեւէ քան կա, ու, առհասարակ, վերջին տարիներին հայ-աղբեզօնական հարաբերություններում թանված ոչինչ չկա: Ամեն ինչ ակնհայտ է ու քաց. Արցախի նկատմանը բոլոր դաշտավորություններից Դայաստանի Դանրապետությունը, ի դեմս գրեսող Վարչակետ Նիկոլ Փափառյանի, հրաժարվել է: Արցախի անվտանգության թեման էլ հանձնվել է ռուս խառնապահներին:

Ինչ վերաբերում է, այսպես ասած, խաղաղության համաձայնագրին, աղա այն մոտ 1.5 տարվա կենսագրություն ունեցող թեմա է, եթե աղրեթանցիներ այդ դայ-մանագրի սեւազիրն ուղարկել էին հայ-կական կողմին, հետո նաև հրաժարա-կել, որ առաջարկեն են արել դաշտնա-կան Երեւանին, իսկ հայկական կողմը դեռևս լրում է: Այդ հայտարարությունից հետո ՀՀ արտադիր գործիք նախարար **Արարած Միրզոյանը** ըստել էր հայաս-րարել, որ բոլոր 5 կետերի մասով իրենին սա-րըմբունումներ ու բնադատություն չունեն, դրանից բնարկելիք են եւ աշխատանքային փաստաթրի հիմք կարող են լինել: Ի- դեմ, այդ հիմք կետերը որպես Հայաստա-նի կաղինուղանան դայմանագրի հիմք կետեր կարող են դիմարկվել, որովհետեւ դրանով Հայաստան՝ որպես միջազգա-յին իրավունքի սուբյեկտ, նաև հեռանկա-րում կարող է գոյություն չունենալ: Աղրե-ջանի ներկայացրած կետերում մի բանի է- լենենաներ կան, որ կարմիր գծով ֆիբոնա- չի այսօն Հայաստանի ու Արցախի շուր-ջը ձեւավորվող իրականությունը հետա- զայում որեւէ այլ հետանություն չի կարող սրբազնել: Այսինքն՝ անդառնալիության մեջ անրագող կետեր են, որոնց մասով գործող հիմանությունը որեւէ խնդիր չ- է պահպանվում:

Ինչ վերաբերում է հայ-ադրբեջանական հարաբերություններում Շառլ Միտելի ու Եվրոպիության միջնորդական առաքելությանը, աղա դա աշխարհապետական խաղ է: Գործընթացը ռուսներն են սկսել՝ հրադադար դարտադրելով կողմերին: Եվրոպիությունն էլ իր ճասով է ցանկանում իր կողմը բառել հայկական ու ադրբեջանական կողմերին տարածաշանում ռուսական ազգեցությունը թուացնելու համար: Ինչո՞ւ են այժմ էականորեն ակտիվացել Եվրոպացիները. դա, առաջին հերթին, կաղաքած «գաղապահին դիվանագիտության» հետ, որպիտելու Դարավայի Կովկասում կոնֆլիկտների չլուծվածությունը խանգարում է «Դարավային հոսանքի» կայուն մատակարամանը: Մյուս կողմից՝ Արցախյան հարցն, իրենց դասկերացմանը, լուծվել է կամ կարգավիրվում է, հայ-թուրքական հարաբերություններն էլ կարգավիրվում են, հետևելաբար մեկը մյուսից դահանջ չունեն, ու կենտրոնական Ասիայի երկրներից նոր խողովակներով կարող են գագ մատակարաբել Եվրոպիության երկրներին: Այդ հանգամաննն էլ իր հերթին թույլ կտա, որ Եվրոպիությունը Ռուսաստանից կաւականդածություն չունենա բարյագական ուրինություններ հայներու առումով:

Այս անձնը որւսանեց այս լիպ են հասկանում, քայլ փաստեն նաեւ, որ վերոնշյալ հավանական գործընթացից հերթական անգամ շահելու է Թուրքիան, որովհետեւ զազային խողովակներն անցնելու են Թուրքիայի սարածով։ Դավախական Արեմուտի համար բնակ եական չէ ոսխնդիր ել չէ, թե զազի խողովակը որտեղով կանցնի, ու եթե քանը Ոուսասան-Թուրքիա ընտրությանը հասնի, եվրոպացները բնականապար գործեան են

Հայ-աղրքեցանական հարաբերություններից
ՈՊ-ն չի օսւրացել, նաև է սահմանազատման
հանձնաժողովի բաղադրական կնխայարք

A black and white photograph of a middle-aged man with short hair, wearing a dark suit jacket over a light-colored shirt. He is seated in what appears to be a library or study room, with a large, filled bookshelf visible in the background. The lighting is soft, coming from the side, which creates a shadow on his face and neck.

նի օր անց արդեն հայ-ռուսական «Բարեկամության ու փոխգործակցության» դայնանագրի 25-ամյակի առթիվ արտադին գործերի նախարարությունն իր տարծած հաղորդագրությամբ խորին ու առանձնահատուկ ընորհակալություն էր հայտնում հենց խաղաղադահներին: Այսինքն, մենք ունենք դիրքորոշում չունեցող կամ այն օրվա օրակարգով առաջակցող մի իշխանություն, ու ոտաները ուս լավ հասկանում են այդ ամեն ինչը, որ իշխան կարող են ընորհակալություն հայտնել կամ ամենասուր ձեւով բնադատել՝ կաղված աշխարհավայրական կոնցուլսուայի փոփոխություններից: Վերջիվեջո, դեռ է հաշվի առնել, որ Արցախյան խնդիրը վաղուց դադարել է լինել Արցախի ինքորուսնան իրավունքի կամ հայ-ադրբեջանական հարաբերությունների կարգավորման կոնսեֆսի խնդիր: Ինքորուսնան իրավունքի հարցն օրակարգից առհասարակ դրու է եկել, բայց մեծ հաշվով այն միջազգային առձակաման հարց է դարձել: Մի կողմից տարածաշահային գերերություններն են՝ Ռուսաստան, Իրան, Թուրքիա, աշխարհավայրական եղանակ հաստատել, մյուս կողմից՝ դիակերձված վիճակում գտնվող ԵԱՀԿ Մինսկի խումբն է, որ տարիներ շարունակ իր անողնաշար հայտարարություններով խնդիրների լուծման համար բավարար դայնաներ կամ հարթակ չեն ապահովում: Ու հենց կոնֆրագիան կետին հասավ, Մինսկի խմբի համանախազահները հանկարծ որոշեցին, որ բացի իրենցից ստեղծածից այլ ֆորմա չկա: Ավելին ասեմ՝ Արևմուտքը վերջին ամիսներին սկսեց հետաքրքրություն ցուցաբերել՝ հասկանալով, որ իրենց շահերը համարտասախանում են արցախահայության շահերին: ԱԱՍ-ի դեսպանն, օրինակ, խոսեց Արցախում աղրող հայերի ինքորուսնան իրավունքի ու անվտանգության իրավունքի իրացնելիության մասին: Այդուհի բան 30 տարվա մեջ չի եղել: Ակնհայտ է դառնում, որ գերերությունների շահերն այժմ Դայատանում բախվում են: Դեռևսարա, մենք դեռ բավական ուս էկզոտիկ հայտարարություններ կմտնեմ, որոնք մեր հիմքը կոյն սոսկ: Բայց չետք է մոռանալ, որ այդ երկրներն ամեն դաիի կարող են փոխել մոտեցումները: Ավելի դարձ ասած՝ Դայատանի կամ Արցախի շահերով որեւէ մեկը չի տառամբելու: Եվ, վերջիվեջո, եթե դու ու դետությունը չես կարողանում դահել, որեւէ դաշնակից, գործընկեր կամ այլ դետություն դա ու փոխարեն չի անելու:

ئەنیرفتىرىڭىز ئەسلىق ئەمەنلىكىنىڭ ئەسلىق ئەمەنلىكىنىڭ

Թուրքական «Նորել» ակադեմիական հրատարակչութիւնն այս տարի լոյս է ընծայել Անկարայի համալսարանի դրոֆեսուր, սիկին Եղիզօր Դեւեջի Բոգովուշի «19-րդ դարի Օսմաննեան կայսրութեան հայ մատորականները» թուրքերէն հատուրը (408 էջ): Այս տարրումակում է 44 հայ մատորականի կենսագրութիւն: Նրանց մեջ առկայ են ինչպէս հանրածանօթ դժբահ (Յակոբ Պարոնեան, Գրիգոր Զօհրամ, Թովման Շերգեան), այնուև էլ դպասայացնի եւ անծանօթ մնացած մի շարք գործիչներ, որոնց թում են թուրքերէն (հայուատո) առաջին վկրի հեղինակ Յովկեփի Վարդանեանը (Վարդան Փաշա), լեզուաբան թուրքագէններ Տիրան Շելեկեանը (իդեմ, Մեծ Եղենինի զոհ) եւ Յակոբ Մարթայեանը (Դիլաչար), դետական թագման Անտոն Եաւել Փաշա Թըմկըրը, գիլացածին Հայուատանը, մանուկանը

Ներեւու Պերղերեանը, Ֆիզիկոս, բուրդ-
բնով առաջին թէւկական գրեթի թարգ-
մանից (Քրանսերէնից) Յակոբ Հանսա-
նեանը Եւ ուրիշներ: Գրի գլխաւոր արժա-
նիք Իհշ ծանօթ անձանց մոռացութիւնից
հանելը է, ինչպէս նաև Ներօթայ բուրդա-
լեզու ընթերցողին ամցեաի հայ ականա-
ւոր որդիւներին ծանօթացնեն:

Որմէս օրինակ նախարան գետեղուած է Լեռն արթեղիկողորս Զէփինանի նաճակը՝ ուղղուած հեղինակին: Նա իր խօսքում նաև առաջարկուել է առաջին բարեկարգութեան մասնաւորապէս նշել է. «Ինչ ես յատկադիմ զնահատում եմ այն է, որ այս համաժեխում, ինչու բազմից կատարուել է, օսմանեանն ու հայկականը, բացայացօրեն, ուղարկիորեն կամ անուղղակիորեն, իրարից մեկուսացած կամ նոյնիսկ հակասական տար չեն, որոնք միմեանց լրացնում են ամենախելամին ենթարկութեամբ բարակ» (Եղիշ Անդրանիկով Շեմինի Շիհնամ Շահ)

մՏԵԼ: Հետեւաբար, ձեր զիրքը մի բաց է լրացնում: Ցանկանում եմ իմ ընորհակալութիւնն ու ընորհատրանները յայսենել օմանեան հայկական ընդիհանուր գաղտնիաբանութեան մէջ այս կարեւող ծառապահուան է: Ծերբանակ հանճառ:

ծառայութեան եւ Աերդրան համար»:
Հատուն օժոնած է ղասկերազարդում-
ներով՝ Աերկայացուած մտալրականների
դիմանկարները եւ նրանց հրատարակած
գրերի շաղիկների լուսանկարները։ Գիր-
քը եղարափակում է հարուս մատենագի-
տութեամբ՝ իհնանականում թուրերէն, հա-

յերէն եւ անզիլերէն գրեր եւ մամով:

Աւելացնենք, որ դրկու Եղիսաբէդ Բոգովուն այս տարի մասնակցել է Վենետիկի հայոց լեզուի եւ մշակույթի ամառային խոստեալ դասընթացին: Նրա յաջորդ հատուր վերաբերելու է Օսմանեան կայսրութեան մատուրական հայուհեաներին:

